

RMUTP

R2R

วารสารวิจัยสายสนับสนุน
ราชมณฑลพระนคร

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2568

RESEARCH

งานประจำสู่งานวิจัย
Routine to Research : R2R

SUPPORT

วารสาร RMUTP R2R Research
วารสารวิจัยสายสนับสนุน ราชมงคลพระนคร

ที่ปรึกษา

ดร.ณัฐวรพล รัชสิริวัชรบุล

อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญ์ บุญนิษฐ

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร วิจัยและพัฒนานวัตกรรม

ดร.ชลากร อุดมรักษาสกุล

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ปาปัดถา

กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา	ธรรมวิภาชน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.นนทลี	พรธาดาวิทย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	พงศ์กิตติวิบูลย์	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน	ยุระรัช	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
คุณปภาณภณ	ปภักรภูรินทร์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัทริยา	เห็นกลาง	คณะบริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนงค์	ไต้วัลย์	คณะบริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรีทรงวุฒิ มงคลเลิศมณี		สถาบันวิจัยและพัฒนา
ดร.เชาวลิต	สมบูรณ์พัฒนานากิจ	สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
นายเชาวฤทธิ์	สุขรักษ์	กองบริหารงานบุคคล
นางสาวรุ่งฤดี	ตรงต่อศักดิ์	สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

คณะกรรมการดำเนินการจัดทำรูปเล่มวารสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา	ปาปัดถา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.ทรงวุฒิ	มงคลเลิศมณี
นางสาววัชรภรณ์	ชัยวรรณ
นางสาวพัชรนันท์	ย้งวรวิเชียร
นางสาวณัชชา	ดัดใหม่

สารบัญ
วารสารวิจัยสายสนับสนุน ราชมงคลพระนคร
ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2568

หน้า

บทความวิจัย:

การสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี Synthesis of Cultural Research Data of Ethnic Groups in Kanchanaburi Province อรพรรณ ศรีทอง Orapan Sritong	1
การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษา ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม Study of Student Satisfaction towards Educational Guidance Activities of Students in the Extended Opportunity School in Sri Songkhram District, Nakhon Phanom Province ปวันรัตน์ แก้วปีลา รัตนา สุวรรณทิพย์ อรพรรณ ไชยรินทร์ อรอนงค์ เห่งน้อย และ สุรรัตน์ สุธรรม Pawanrat Kaewpeela Rattana Suwannatip Orapan Chaiyarin Onanong Ngaonoi and Sureerat Sutham	20
สาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร Reasons for late registration of Students Faculty of Liberal Arts Rajamangala University of Technology Phra Nakhon วิภาพรรณ เลหาเชียรประธาน Wipapan Laohatainpratan	29

สารบัญ
วารสารวิจัยสายสนับสนุน ราชมงคลพระนคร
ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2568

หน้า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร : กรณีศึกษา สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	43
Effective Organizational Communication : A Case Study of the Central Library, Srinakharinwirot University	
จรัสโฉม ศิริรัตน์	
Charuschom Sirirat	

บทความวิชาการ:

การประยุกต์ใช้แนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท ร่วมกับการพัฒนาระบบ สารสนเทศด้วยลาราวเฟรมเวิร์ก เพื่อควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูล	57
Secure Data Access Management in Information Systems Using Role-Based Access Control with Laravel Framework	
ทศพล งามวิชูกร และ ศันสนีย์ สุ่มกล้า	
Tossapon Ngamwitchukorn and Sansanee Sumklam	

การสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

อรพรรณ ศรีทอง*

รับบทความ 4 พฤศจิกายน 2567 แก้ไขบทความ 2 มกราคม 2568 ตอรับบทความ 4 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) จำแนกและศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี และ 2) รวบรวมเป็นแหล่งอ้างอิงเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้มาจากการสังเคราะห์งานวิจัยจากผลงานที่ได้มีการเผยแพร่ลงในวารสารวิชาการและฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับใช้ในการศึกษาข้อมูลงานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรีที่ผ่านมาของนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ได้ศึกษาบริบทเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีงานวิจัยที่ศึกษาทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 14 เรื่อง สามารถจำแนกงานวิจัยตามสาขาทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกผู้มีผลงานดีเด่นทางศิลปวัฒนธรรม “มณีกาญจน์” ได้เป็น 5 สาขา ประกอบด้วยสาขามิปัญญาท้องถิ่น มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 9 เรื่อง สาขาศิลปะการแสดง มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 เรื่อง สาขาศรีคุณธรรม มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 เรื่อง สาขาสันติภาพ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 เรื่อง สาขารวมใจสามัคคี มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 เรื่อง ทั้งนี้พบว่างานวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาจากปรากฏการณ์วิทยาโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก สอดถามจากผู้สูงอายุในชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชน เพื่อให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของบริบทชุมชนเหล่านั้น นอกจากนี้พบว่างานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จำนวน 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย กะเหรี่ยง มอญ ไทยทรงดำ และขมุ ที่มีเนื้อหากการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบวิถีชีวิต ความเชื่อ อาหาร การตั้งถิ่นที่อยู่ ประเพณีวัฒนธรรม วรรณกรรม ศิลปะการแสดง การรักษาโรค และภาษา อย่างไรก็ตามพบว่ามีการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ อาทิ ไทยพวน ไทยยวน ลาวเวียง ลาวครั่ง จึงเห็นควรศึกษาและพัฒนางานวิจัยในกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและศึกษาวัฒนธรรมประเพณี ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรีให้ครบถ้วนในลำดับต่อไป และแหล่งอ้างอิงของทั้งหมด 14 เรื่อง สามารถสืบค้นได้จาก 3 แหล่ง ได้แก่ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำสำคัญ : ศิลปะและวัฒนธรรม; มิปัญญาท้องถิ่น; การสังเคราะห์งานวิจัย; กลุ่มชาติพันธุ์

Synthesis of Cultural Research Data of Ethnic Groups in Kanchanaburi Province

Orapan Sritong*

Received 4 November 2024.; Revised 2 January 2025; Accepted 4 April 2025

Abstract

The objectives of this research were: 1) to classify and study the body of knowledge related to the art and culture of ethnic groups in Kanchanaburi Province, and 2) to compile it as a cultural reference source for the province. This was a qualitative research based on the synthesis of academic works published in journals and databases of Kanchanaburi Rajabhat University. Data were analyzed using content analysis in order to obtain useful information for the study of research on the art and culture of ethnic groups in Kanchanaburi Province. The research found that previous studies on the art and culture of ethnic groups in Kanchanaburi, conducted by researchers from Kanchanaburi Rajabhat University, focused on the specific contexts of those ethnic groups. A total of 14 studies were identified, which could be categorized according to five cultural fields - criteria used for selecting outstanding cultural contributors for the “Manee Kanchana” award. These five fields included: Local wisdom: 9 studies, Language and culture: 2 studies, Sufficiency economy: 1 study, Performing arts: 1 study, Literary arts: 1 study. The studies employed a qualitative research approach, based on phenomenology, using in-depth interviews with elderly community members, community leaders, and local scholars in order to explore cultural phenomena and community lifestyles. Additionally, the research revealed that these studies focused on four ethnic groups: the Karen, Mon, Tai Song Dam, and Khmu. The content of the studies included aspects such as lifestyle, beliefs, food, settlement, cultural traditions, literature, performing arts, traditional medicine, and language. However, it was found that other ethnic groups, such as the Phuan, Yuan, Lao Wiang, and Lao Khrang, had not yet been studied. Therefore, further research on these ethnic groups was recommended in order to gain a more comprehensive understanding of the ways of life and cultural traditions of all ethnic communities in Kanchanaburi Province. The references for all 14 studies could be accessed from three sources: the Office of Academic Resources and Information Technology at Kanchanaburi Rajabhat University, Khon Kaen University, and Chiang Mai University.

Keywords: Art and Culture; Local Wisdom; Research Synthesis; Ethnic Group

Cultural Officer, Professional Level Arts and Culture Office, Kanchanaburi Rajabhat University

*Corresponding Author: pooh_oui@kru.ac.th

บทนำ

จังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยตั้งอยู่ในภาคตะวันตกของประเทศไทย มีพรมแดนติดกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีสภาพภูมิศาสตร์ทางธรรมชาติที่สมบูรณ์สอดคล้องต่อการดำรงชีวิตซึ่งเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชากรเข้ามาก่อตั้งชุมชนจำนวนมากทั้งคนในประเทศและชนกลุ่มน้อย ประชากรในจังหวัดกาญจนบุรีประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับประชากรจังหวัดกาญจนบุรี สมัยนั้นว่ามีกลุ่มคนไทย จีน ลาว มอญ กะเหรี่ยง และขมุ King Rama V (1961) และจากการศึกษาทางวิจัยแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์ และภาษาในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ (2554) พบว่ามีชาติพันธุ์ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย กะเหรี่ยง มอญ ไทยโซ่ง ไทยยวน ไทยพวน ลาวเวียง ลาวครั่ง ขมุ โดยในแต่ละชาติพันธุ์นั้นมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสืบทอดประเพณี และวัฒนธรรมของตนเองมาอย่างยาวนาน

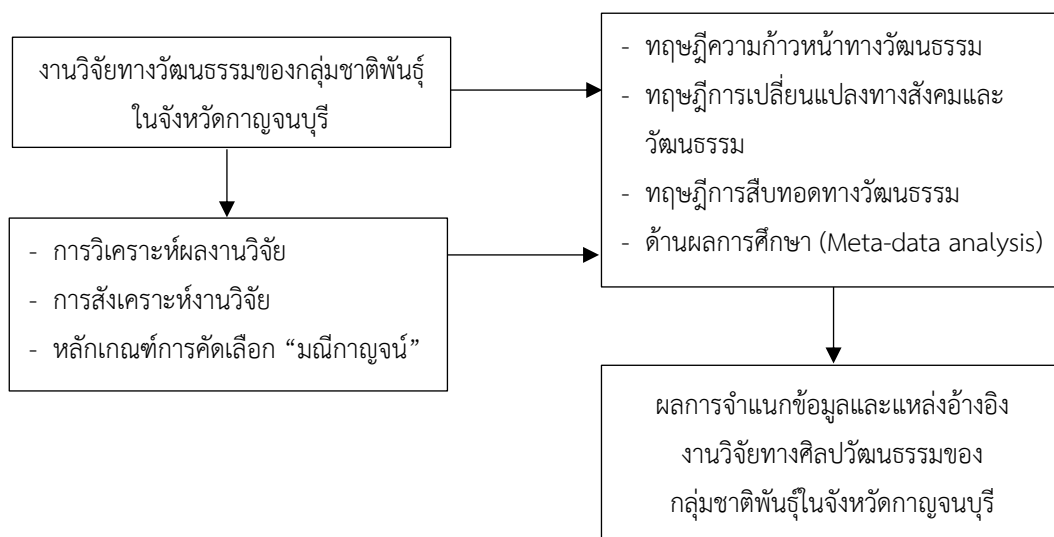
จากการศึกษาทางวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี ที่ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2563 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี (2567) พบว่า มีนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ได้ศึกษาบริบทเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากภูมิปัญญาในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สอบถามจากผู้สูงอายุในชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน การสังเกต การลงพื้นที่สำรวจ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชน ใช้การวิจัยเชิงเอกสารผสมผสานกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งมีการประยุกต์วิธีวิจัยทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาโดยมีกลุ่มชาติพันธุ์และประเด็นทางวัฒนธรรมที่ศึกษาอย่างหลากหลาย ซึ่งแหล่งข้อมูลจากงานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมฯ ดังกล่าว มีบริบทเนื้อหา เรื่องราว และความสนใจของผู้วิจัยในกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน และมีการรวบรวมเพียงเป็นแหล่งอ้างอิงเท่านั้น อีกทั้งงานวิจัยแต่ละเรื่องมีประเด็นของชาติพันธุ์ที่มีทั้งบริบทเชื่อมโยงที่แตกต่างกัน หากมีการสังเคราะห์ข้อมูลใหม่ โดยเฉพาะความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ “มณีกาญจน์” ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มสาขาทางวัฒนธรรมจะสามารถเชื่อมโยงให้เห็นลักษณะและคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าว อีกทั้งสามารถเชื่อมโยงและจำแนกองค์ความรู้ภายใต้งานวิจัยดังกล่าว ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นเพื่อให้มีผลงานวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงได้จัดทำงานวิจัยเรื่องการสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี โดยเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้มีการเผยแพร่ลงในวารสารวิชาการและฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัย งานวิจัยดังกล่าวเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจะเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ตรงตามหลักเกณฑ์หรือจุดมุ่งหมายของผู้วิจัย ผู้วิจัยได้เลือกงานวิจัยทางชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี จากนั้นจำแนกงานวิจัยออกเป็นสาขาตามระเบียบการคัดเลือกผู้มีผลงานดีเด่นทางศิลปวัฒนธรรม “มณีกาญจน์” ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกสาขาที่มีความเหมาะสมกับงานทางศิลปวัฒนธรรม จำนวน 16 สาขา ได้แก่ 1) สาขาศาสนา 2) สาขาศิลปะการแสดง 3) สาขาศุริยางคศิลป์ 4) สาขาสถาปัตยกรรม 5) สาขาทัศนศิลป์ 6) สาขาออกแบบ 7) สาขาวรรณศิลป์ 8) สาขาหัตถศิลป์ 9) สาขาเรขศิลป์ 10) สาขาอุตสาหกรรมศิลป์ 11) สาขาโบราณคดี 12) สาขาประเพณีท้องถิ่น 13) สาขากีฬาและนันทนาการ 14) สาขาวัฒนธรรมทางภาษา 15) สาขาเศรษฐกิจพอเพียง และ 16) สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการใช้การศึกษาข้อมูลงานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยในครั้งต่อไปเพื่อให้มีความครอบคลุมและชัดเจนมาก

ยิ่งขึ้นและเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับนักเรียนนักศึกษา และบุคลากรทั่วไปในการศึกษาข้อมูลงานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อจำแนกและศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี
- 2) เพื่อรวบรวมเป็นแหล่งอ้างอิงเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดกาญจนบุรี

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

งานวิจัยดังกล่าวเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งการวิจัยเอกสารเป็นการวิจัยประเภทหนึ่งทางสังคมศาสตร์ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือเอกสาร รายงาน ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ ภาพวาด สมุดบันทึก ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แล้วเสนอผลการศึกษาเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์จากข้อมูลที่ได้ อาภา วรรณฉวี (2564) สำหรับงานวิจัยดังกล่าวโดยเบื้องต้นทางผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการศึกษาตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) โดยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นการศึกษางานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี ที่มีการเผยแพร่ลงในวารสารวิชาการ

และฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี โดยงานวิจัยดังกล่าวเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจะเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ตรงตามหลักเกณฑ์หรือจุดมุ่งหมายของผู้วิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกงานวิจัยทางชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี โดยงานวิจัยดังกล่าวได้มีการจำแนกตามระเบียบการคัดเลือกผู้มีผลงานดีเด่นทางศิลปวัฒนธรรม “มณีกาญจน์” ซึ่งงาน “มณีกาญจน์” เป็นโครงการ/กิจกรรมของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม เผยแพร่และประกาศเกียรติคุณยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม รางวัล “มณีกาญจน์” ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกสาขาที่มีความเหมาะสมกับงานทางศิลปวัฒนธรรม จำนวน 17 สาขา ได้แก่ 1) สาขาศาสนา 2) สาขาศิลปะการแสดง 3) สาขาครุวิทยาศิลป์ 4) สาขาสถาปัตยกรรม 5) สาขาทัศนศิลป์ 6) สาขาออกแบบ 7) สาขาวรรณศิลป์ 8) สาขาหัตถศิลป์ 9) สาขาเรขศิลป์ 10) สาขาอุตสาหกรรมศิลป์ 11) สาขาโบราณคดี 12) สาขาประเพณีท้องถิ่น 13) สาขากีฬาและนันทนาการ 14) สาขาวัฒนธรรมทางภาษา 15) สาขาเศรษฐกิจพอเพียง 16) สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 17) สาขาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เป็นข้อมูลภาพรวมของกลุ่มชาติพันธุ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาเปรียบเทียบและสร้างองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี และเป็นแหล่งอ้างอิงเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดกาญจนบุรี ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยเอกสารงานวิจัยที่ได้มีการค้นคว้ามาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือ คือ งานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี ที่มีการเผยแพร่ลงในวารสารวิชาการและฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมนงานวิจัยด้วยตนเอง พร้อมกับการบันทึกรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ ตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยค้นคว้าวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Full text) หรือบทความวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรีจากห้องสมุดและจากหน่วยงานสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยอ่านวิจัยตลอดทั้งฉบับอย่างละเอียดในทุกส่วนของงานวิจัยเพื่อจับประเด็นเนื้อหาของงานวิจัยที่จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบและสร้างองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

ขั้นตอนที่ 3 จำแนกงานวิจัยตามระเบียบการคัดเลือกผู้มีผลงานดีเด่นทางศิลปวัฒนธรรม “มณีกาญจน์” โดยกำหนดประเด็นไว้จำนวน 17 สาขา

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลงานวิจัยที่ได้ทำการจำแนกแต่ละประเด็นมาดำเนินการสังเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบและสร้างองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรีต่อไป

4. การสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้ทราบว่าต้องการสังเคราะห์งานวิจัยในประเด็นใดในงานวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษางานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อจำแนกและศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งเพื่อรวบรวมเป็นแหล่งอ้างอิงเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดกาญจนบุรี

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์โดยกำหนดขอบเขตว่าจะนำงานวิจัยใดมาสังเคราะห์ ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประเภทงานวิจัยที่ต้องการสังเคราะห์ คือเป็นงานวิจัยที่มีการศึกษาเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ ในจังหวัดกาญจนบุรีและมีการเผยแพร่ลงในวารสารวิชาการ และฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ทั้งนี้งานวิจัยดังกล่าวได้มีการจำแนกตามระเบียบการคัดเลือกผู้มีผลงานดีเด่นทางศิลปวัฒนธรรม “มณีกาญจน์” ซึ่งได้คัดเลือกสาขาที่มีความเหมาะสมกับงานวิจัยของกลุ่มชาติพันธุ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เป็นข้อมูลภาพรวมของกลุ่มชาติพันธุ์

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษางานวิจัยอย่างละเอียดและทำการบันทึกข้อมูลงานวิจัยที่ได้ ในการศึกษาข้อมูลงานวิจัยดังกล่าวผู้วิจัย ได้ศึกษาบริบทเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย กะเหรี่ยง มอญ ไทยทรงดำ และขมุ โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบวิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม วรรณกรรม ศิลปะการแสดง และกฎหมาย มีงานวิจัยที่ศึกษาทางกลุ่มชาติพันธุ์จำนวน 14 เรื่อง และมีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยอาศัยปรากฏการณ์วิทยา เป็นการสัมภาษณ์ทั้งทางตรงและไม่เป็นทางการ และใช้รูปแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนต่าง ๆ โดยการสอบถามจากผู้สูงอายุในชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน เพื่อให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของบริบทชุมชนเหล่านั้น ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตของชาติพันธุ์ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกงานวิจัยมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ภายหลังจากการดำเนินการศึกษาแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลมาทำการสังเคราะห์ โดยจำแนกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้สามารถมองมิติทางวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ซึ่งการจำแนกที่ได้จัดทำประกอบด้วย 1) จำแนกสาขาทางศิลปวัฒนธรรมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) จำแนกงานวิจัยตามกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี 3) แหล่งอ้างอิงเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดกาญจนบุรี

ขั้นตอนที่ 5 เขียนรายงานและนำเสนอรายงาน จากนั้นนำผลที่ได้ไปใช้และนำไปเผยแพร่ เพื่อให้ผู้สนใจนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยทางชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีและมีการเผยแพร่ผลงานลงในวารสารวิชาการ และฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี พบว่ามีงานวิจัยที่สอดคล้องกับสาขาทางวัฒนธรรม “มณีกาญจน์” จำนวน 14 เรื่อง โดยเป็นบทความวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่ดำเนินการในระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2563 ประกอบด้วย

- 1) งานวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญาอาหารมอญ ชุมชนมอญ บ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
- 2) งานวิจัย เรื่อง การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
- 3) งานวิจัย เรื่อง ประเพณีวัฒนธรรม มอญใหม่ เพื่อส่งเสริมการค้าขายแดน กรณีศึกษาบ้านพุน้ำร้อนจังหวัดกาญจนบุรี
- 4) งานวิจัย เรื่อง การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของผู้พูดภาษาไทย ลาว กะเหรี่ยง พม่า มอญ ที่บ้านลิ้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
- 5) งานวิจัย เรื่อง วิถีวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันของชาวขมุ ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
- 6) งานวิจัย เรื่อง วิถีชีวิตความเป็นมาและสภาพการดำรงชีวิตของชนกลุ่มน้อยในจังหวัดกาญจนบุรี

- 7) งานวิจัย เรื่อง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านภาษาในจังหวัดกาญจนบุรี
- 8) งานวิจัย เรื่อง ร่างกฎหมายเฉพาะคุ้มครองท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษาบ้านทิพเย อำเภอดงพญาเย็น จังหวัดกาญจนบุรี
- 9) งานวิจัย เรื่อง การตั้งถิ่นฐานและการปรับปรนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านทิพเย จังหวัดกาญจนบุรี
- 10) งานวิจัย เรื่อง รูปแบบนาฏกรรมการฟ้อนแคนไทยทรงดำ จังหวัดกาญจนบุรี
- 11) งานวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านในการดูแลสุขภาพของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษาบ้านทิพเย ตำบลชะแล อำเภอดงพญาเย็น จังหวัดกาญจนบุรี
- 12) งานวิจัย เรื่อง บทบาท ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจชุมชนชาติพันธุ์ : กรณีศึกษาผู้นำกิจกรรมในชุมชนกะเหรี่ยงโพล่งบ้านไผ่-สาละวะ ตำบลไผ่ อำเภอสองขัน จังหวัดกาญจนบุรี
- 13) งานวิจัย เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ บ้านทิพเย ตำบลชะแล อำเภอดงพญาเย็น จังหวัดกาญจนบุรี
14. งานวิจัย เรื่อง การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษาหมู่บ้านทิพเย ตำบลชะแล อำเภอดงพญาเย็น จังหวัดกาญจนบุรี

1. ผลการจำแนกข้อมูลตามสาขาทางวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้นำผลงานวิจัยทั้ง 14 เรื่อง มาจำแนกข้อมูลตามกลุ่มสาขาทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางศิลปวัฒนธรรม “มณีกาญจน์” เพื่อประกาศเกียรติคุณยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางศิลปวัฒนธรรม โครงการดังกล่าวมีการกำหนดประเด็นสาขาทางวัฒนธรรมเพื่อใช้สำหรับการพิจารณาคัดเลือกคุณสมบัติผู้ที่สมควรได้รับรางวัลมณีกาญจน์ ซึ่งมีสาขาทางวัฒนธรรม จำนวน 17 สาขา ได้แก่ 1. สาขาศาสนา 2. สาขาศิลปะการแสดง 3. สาขาศุริยาคศิลป์ 4. สาขาสถาปัตยกรรม 5. สาขาทัศนศิลป์ 6. สาขาออกแบบ 7. สาขาวรรณศิลป์ 8. สาขาหัตถศิลป์ 9. สาขาเรขศิลป์ 10. สาขาอุตสาหกรรมศิลป์ 11. สาขาโบราณคดี 12. สาขาประเพณีท้องถิ่น 13. สาขากีฬาและนันทนาการ 14. สาขาวัฒนธรรมทางภาษา 15. สาขาเศรษฐกิจพอเพียง 16. สาขามุมปัญญาท้องถิ่น และ 17. สาขาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสาขาทางวัฒนธรรมที่นำมาใช้นี้ได้รับการพิจารณาคำนิยามให้มีความเหมาะสมกับงานทางวัฒนธรรมจากผู้ทรงคุณวุฒิของหน่วยงานและศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานที่ดำเนินงานทางศิลปวัฒนธรรม ที่ได้มีการจัดโครงการคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถจำแนกงานวิจัยตามสาขาศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นกาญจนบุรีออกเป็น 5 สาขา รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำแนกสาขาทางศิลปวัฒนธรรมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลำดับ	สาขาทางวัฒนธรรม	จำนวนเรื่อง	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
1	สาขามุมปัญญาท้องถิ่น	9	1. ภูมิปัญญาอาหารมอญ ชุมชนมอญ บ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสองขัน จังหวัดกาญจนบุรี 2. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี 3. ประเพณีวัฒนธรรม มอญใหญ่ เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดน กรณีศึกษาบ้านพุน้ำร้อนจังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับ	สาขาทางวัฒนธรรม	จำนวนเรื่อง	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
			4. ศึกษาวิถีวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันของชาวชุมชนตำบลหนองเป็ด อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี 5. วิถีชีวิตความเป็นมาและสภาพการดำรงชีวิตของชนกลุ่มน้อยในจังหวัดกาญจนบุรี 6. การตั้งถิ่นฐานและการปรับปรุงนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านทิพย์ จังหวัดกาญจนบุรี 7. บทบาท ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจชุมชนชาติพันธุ์ : กรณีศึกษาผู้นำกิจกรรมในชุมชนกะเหรี่ยงไพล่บ้านไผ่ไผ่-สาละวะ ตำบลไผ่ไผ่ อำเภอสองขันบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 8. ร่างกฎหมายเฉพาะคุ้มครองท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษากันทิพย์ อำเภอสองขันบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 9. ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านในการดูแลสุขภาพของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษากันทิพย์ ตำบลสะแล อำเภอสองขันบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
2	สาขาวัฒนธรรมทางภาษา	2	1. การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของผู้พูดภาษาไทย ลาว กะเหรี่ยง พม่า มอญ ที่บ้านลิ้นถิ่น อำเภอสองขันบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 2. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านภาษาในจังหวัดกาญจนบุรี
3	สาขาเศรษฐกิจพอเพียง	1	แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปร์ บ้านทิพย์ ตำบลสะแล อำเภอสองขันบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
4	สาขาศิลปะการแสดง	1	รูปแบบนาฏกรรมการฟ้อนแคนไทยทรงดำ จังหวัดกาญจนบุรี
5	สาขาวรรณศิลป์	1	การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง : กรณี ศึกษาหมู่บ้านทิพย์ ตำบลสะแล อำเภอสองขันบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

2. แหล่งอ้างอิงเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดกาญจนบุรี

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 14 เรื่อง โดยเป็นบทความวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่ดำเนินการในระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2563 ผู้วิจัยได้รวบรวมการเผยแพร่ผลงานวิจัยดังกล่าวเพื่อใช้สำหรับเป็นข้อมูลแหล่งอ้างอิงเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดกาญจนบุรี รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลแหล่งอ้างอิงเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับ	งานวิจัย	ผู้วิจัย	การเผยแพร่	งบประมาณ สนับสนุน
1	ภูมิปัญญาอาหารมอญ ชุมชนมอญ บ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	บุษบา ทองอุปการ	สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	-
2	การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี	ธง บุญเรือง	สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ประจำปีงบประมาณ 2555
3	ประเพณีวัฒนธรรม มอญใหญ่ เพื่อส่งเสริมการค้าขายแดนกรณีศึกษาบ้านพุร้อนจังหวัดกาญจนบุรี	ธีระพันธ์ โชคอุดมชัย	สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ประจำปีงบประมาณ 2555
4	ศึกษาวิถีวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันของชาวขมุตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี	อรพรรณ วักดิ์เพ็ชร	งานประชุมวิชาการระดับชาติ ศิลปกรรมวัฒนธรรม และการออกแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่อาเซียน ครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยขอนแก่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ประจำปีงบประมาณ 2558
5	วิถีชีวิตความเป็นมาและสภาพการดำรงชีวิตของชนกลุ่มน้อยในจังหวัดกาญจนบุรี	บุญรอด ชลารักษ์	สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ประจำปีงบประมาณ 2552
6	การตั้งถิ่นฐานและการปรับปรุงถนนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านทิพเย จังหวัดกาญจนบุรี	วีระวัฒน์ อุดมทรัพย์	สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
7	บทบาท ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจชุมชนชาติพันธุ์ : กรณีศึกษาผู้นำกิจกรรมในชุมชนกะเหรี่ยงไถ่บ้านไถ่ไว่-สาละวะ ตำบลไถ่ไว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	มะระแซะ เล้าะและ	สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ประจำปีงบประมาณ 2563

ลำดับ	งานวิจัย	ผู้วิจัย	การเผยแพร่	งบประมาณสนับสนุน
8	ร่างกฎหมายเฉพาะคุ้มครอง ท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษาบ้านทิพูเย อำเภอก ทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	เสาวภางค์ บุญฤทธิ์โร พงษ์ศักดิ์ รักษาเพชร สมชาย เจริญกิจ	สำนักวิทยบริการและ เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี	สำนักงาน คณะกรรมการการ อุดมศึกษา
9	การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ของผู้พูดภาษาไทย ลาว กะเหรี่ยง พม่า มอญ ที่บ้านลั่นถัน อำเภอกทองผาภูมิ จังหวัด กาญจนบุรี	มธุรส คุ้มประสิทธิ์	สำนักวิทยบริการและ เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี ประจำปี งบประมาณ 2556
10	ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านภาษาในจังหวัดกาญจนบุรี	ราตรี แจ่มนิยม	สำนักวิทยบริการและ เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี ประจำปี งบประมาณ 2554
11	ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านใน การดูแลสุขภาพของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษาบ้านทิพูเย ตำบลชะแล อำเภอกทองผาภูมิ จังหวัด กาญจนบุรี	มนสินี ดาบเงิน	สำนักวิทยบริการและ เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี	สำนักงาน คณะกรรมการการ อุดมศึกษา
12	แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพ ชุมชนด้านความมั่นคงทาง อาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงโปว์ บ้านทิพูเย ตำบล ชะแล อำเภอกทองผาภูมิ จังหวัด กาญจนบุรี	นพรัตน์ ไชยชนะ	วารสารการพัฒนาชุมชนและ คุณภาพชีวิตเครือข่ายบริหาร การวิจัยภาคเหนือตอนบน สถาบันวิจัยพหุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ https://so02.tci- thaijo.org/index.php/ JCDLQ/article/view/244590	มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี ประจำปี งบประมาณ 2561
13	รูปแบบนาฏกรรมการฟ้อนแคน ไทยทรงดำ จังหวัดกาญจนบุรี	ชญาณุช เชียงคิ้ว	สำนักวิทยบริการและ เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี ประจำปี งบประมาณ 2562
14	การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น ของชาวกะเหรี่ยง : กรณี ศึกษา หมู่บ้านทิพูเย ตำบลชะแล อำเภอกทองผาภูมิ จังหวัด กาญจนบุรี	อุบลภา อินพลอย ราตรี แจ่มนิยม	สำนักวิทยบริการและ เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี	สำนักงาน คณะกรรมการการ อุดมศึกษา

3. ผลการดำเนินงานวิจัยออกตามกลุ่มชาติพันธุ์

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัยออกตามกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งผลการจำแนกพบว่ามีงานวิจัยทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย กะเหรี่ยง มอญ ไทยทรงดำ และขมุ รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำแนกงานวิจัยตามกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับ	ชาติพันธุ์ในกาญจนบุรี	งานวิจัย
1	กะเหรี่ยง	1. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี 2. บทบาท ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจชุมชน ชาติพันธุ์ : กรณีศึกษาผู้นำกิจกรรมในชุมชนกะเหรี่ยงโผล้วบ้านไล่โว่-สาละวะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 3. ร่างกฎหมายเฉพาะคุ้มครองท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษากำนันทิพเย อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี 4. การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษากำนันบ้านทิพเย ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี 5. การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของผู้พูดภาษาไทย ลาว กะเหรี่ยง พม่า มอญ ที่บ้านลั่นถัน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี 6. ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านในการดูแลสุขภาพของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษากำนันทิพเย ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี 7. แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงโปว์ บ้านทิพเย ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
2	มอญ	1. ภูมิปัญญาอาหารมอญ ชุมชนมอญ บ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 2. ประเพณีวัฒนธรรม มอญใหญ่ เพื่อส่งเสริมการค้าขายแดน กรณีศึกษากำนันน้ำร้อน จังหวัดกาญจนบุรี
3	ไทยโซ่ง	1. รูปแบบนาฏกรรมการฟ้อนแคนไทยทรงดำ จังหวัดกาญจนบุรี
4	ขมุ	1. ศึกษาวิถีวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันของชาวขมุตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
5	ลาว กะเหรี่ยง พม่า มอญ	1. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านภาษาในจังหวัดกาญจนบุรี 2. วิถีชีวิตความเป็นมาและสภาพการดำรงชีวิตของชนกลุ่มน้อยในจังหวัดกาญจนบุรี 3. การตั้งถิ่นฐานและการปรับปรนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านทิพเย จังหวัดกาญจนบุรี

4. ผลการสังเคราะห์ข้อมูล

จากการสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้นำข้อมูลงานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 14 เรื่อง ซึ่งเป็นบทความวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่ดำเนินการในระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2563 มาศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้พบว่างานวิจัยดังกล่าวใช้การศึกษาวิจัยหลายรูปแบบทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาจากปรากฏการณ์วิทยา โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากภูมิปัญญาในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สอบถามจากผู้สูงอายุในชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน การสังเกต การลงพื้นที่สำรวจ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชน ใช้การวิจัยเชิงเอกสารผสมผสานกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งมีการประยุกต์วิธีวิจัยทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เพื่อให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของบริบทชุมชนเหล่านั้น โดยเป็นการศึกษาในประเด็นทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม วรรณกรรม ศิลปะการแสดง และกฎหมาย และมีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้รูปแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของบริบทชุมชนเหล่านั้น ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตของชาติพันธุ์ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งสามารถจำแนกตามประเด็นทางวัฒนธรรมที่ศึกษาและสาขาทางวัฒนธรรมได้ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 4 จำแนกงานวิจัยตามประเด็นทางวัฒนธรรม

งานวิจัย	ผู้แต่ง	ประเด็นทางวัฒนธรรมที่ศึกษา								
		ความเชื่อ	อาหาร	วรรณกรรม	การรักษาโรค	การตั้งถิ่นที่อยู่	วิถีชีวิต	ประเพณีวัฒนธรรม	การแสดง	ภาษา
1. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่น										
ภูมิปัญญาอาหารมอญ ชุมชนมอญ บ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	บุษบา ทองอุปการ	✓	✓				✓			
การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี	ธง บุญเรือง	✓	✓		✓		✓	✓		
ประเพณีวัฒนธรรม มอญใหญ่ เพื่อส่งเสริมการค้าขายแดน กรณีศึกษาบ้านพุน้ำร้อนจังหวัดกาญจนบุรี	ธีระพันธ์ โชคอุดมชัย							✓		
ศึกษาวิถีวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันของชาวขมุตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี	อรรถพรณ วรศักดิ์เพชร	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓
วิถีชีวิตความเป็นมาและสภาพการดำรงชีวิตของชนกลุ่มน้อยในจังหวัดกาญจนบุรี	บุญรอด ชลารักษ์							✓		
การตั้งถิ่นฐานและการปรับปรนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านทิพเย จังหวัดกาญจนบุรี	วีระวัฒน์ อุดมทรัพย์					✓	✓			

งานวิจัย	ผู้แต่ง	ประเด็นทางวัฒนธรรมที่ศึกษา								
		ความเชื่อ	อาหาร	วรรณกรรม	การรักษาโรค	การตั้งถิ่นที่อยู่	วิถีชีวิต	ประเพณีวัฒนธรรม	การแสดง	ภาษา
บทบาท ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจชุมชนชาติพันธุ์ : กรณีศึกษาผู้นำกิจกรรมในชุมชนกะเหรี่ยงโพล์บ้านไผ่-สาละวะ ตำบลไผ่ อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดกาญจนบุรี	มะระและ เล้าและ						✓			
ร่างกฎหมายเฉพาะคุ้มครองท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษาบ้านทิพย์ อำเภอดงมะดะ จังหวัดกาญจนบุรี	เสาวภาภรณ์ บุญฤทธิ์ โรจน์ศักดิ์ รักษา เพชรสมชาย เจริญกิจ						✓			
ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านในการดูแลสุขภาพของชาวกะเหรี่ยง : กรณีศึกษาบ้านทิพย์ ตำบลชะแล อำเภอดงมะดะ จังหวัดกาญจนบุรี	มนสิณี ดาบเงิน	✓			✓		✓	✓		
2. สาขาวัฒนธรรมทางภาษา										
การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของผู้พูดภาษาไทย ลาว กะเหรี่ยง พม่า มอญ ที่บ้านลิ้นถิ่น อำเภอดงมะดะ จังหวัดกาญจนบุรี	มธุรส คุ่มประสิทธิ์						✓	✓		✓
ความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านภาษาในจังหวัดกาญจนบุรี	ราตรี แจ่มนิยม									✓
3. สาขาเศรษฐกิจพอเพียง										
แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ บ้านทิพย์ ตำบลชะแล อำเภอดงมะดะ จังหวัดกาญจนบุรี	นพรัตน์ ไชยชนะ		✓				✓			
4. สาขาศิลปะการแสดง										
รูปแบบนาฏกรรมการฟ้อนแคนไทยทรงดำ จังหวัดกาญจนบุรี	ชญาณัฐ เชียงคิ้ว	✓						✓	✓	
5. สาขาวรรณศิลป์										
การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยง : กรณี ศึกษาหมู่บ้านทิพย์ ตำบลชะแล อำเภอดงมะดะ จังหวัดกาญจนบุรี	อุบลนภา อินพลอย ราตรี แจ่มนิยม	✓		✓			✓	✓		

อภิปรายผลการวิจัย

จากการรวบรวมและศึกษางานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรีที่ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2563 มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 14 เรื่อง ใช้รูปแบบการวิจัยที่ใช้มากที่สุดคือการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากภูมิปัญญาในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สอบถามจากผู้สูงอายุในชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน การสังเกต การลงพื้นที่สำรวจ ให้ความสำคัญกับการสำรวจสภาพที่เกิดขึ้นจริงของพิธีกรรมท้องถิ่นและเน้นการเก็บข้อมูลในเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่ตรงประเด็นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน ใช้การวิจัยเชิงเอกสารผสมผสานกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งมีการประยุกต์วิธีวิจัยทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการจำแนกกลุ่มงานวิจัยตามสาขาทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกันได้จำนวน 5 สาขาประกอบด้วย

1. สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่น ในสาขานี้เป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถของคนในท้องถิ่นที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเป็นองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรม จากการศึกษางานวิจัยพบว่า เป็นการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มอญ กะเหรี่ยง ขมุ ซึ่งเป็นชาติพันธุ์ที่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีทั้งสิ้น เนื้อหาของงานวิจัยจะเป็นการศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ โดยศึกษารูปแบบประเพณีดั้งเดิมตั้งแต่บรรพบุรุษ และได้รับการถ่ายทอดมาถึงปัจจุบัน รวมทั้งมีการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งการศึกษาลักษณะนี้ได้มีนักวิจัยทำการศึกษาในหลายพื้นที่ของประเทศ โดยการลงพื้นที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากภูมิปัญญาในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สอบถามจากผู้สูงอายุในชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน การสังเกต การลงพื้นที่สำรวจ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง สอดคล้องกับ สุรัตน์ วรศรีรัตน์ (2531) ได้ศึกษาเรื่อง “กะเลิง : การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย” ที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน สภาพภูมิศาสตร์ ระบบเศรษฐกิจ ระบบความเชื่อของการแต่งงาน ระบบครอบครัว ภาษาวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง ที่บ้านกุดแฮด อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร รวมทั้งศึกษาถึงการปรับตัวของกะเลิงและการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นกะเลิง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกะเลิงเป็นต้น สอดคล้องกับ บุญช่วย เทอรุ่ง (2537) ที่ศึกษาเรื่อง “วัฒนธรรมชาวบ้านกรู อำเภอมะนัง นครพนม” โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของกะเลิงที่บ้านกรู อำเภอมะนัง นครพนม ทั้งในเรื่อง ภาษา การอพยพย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ประเพณีการแต่งงาน ความเชื่อทางจิตวิญญาณ เป็นต้น

2. สาขาวัฒนธรรมทางภาษา ในสาขานี้เป็นการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับสาขาวัฒนธรรมทางภาษาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับงานด้านการใช้ภาษาเป็นสื่อถ่ายทอด แสดงออก หรือสร้างสรรค์ ทั้งภาษาไทย ภาษาท้องถิ่น/พื้นเมือง ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ และอวัจนภาษา (ภาษามือ ภาษาท่าทาง) จากการศึกษางานวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรีที่นักวิจัยได้ทำการวิจัยเป็นชาติพันธุ์ ลาว กะเหรี่ยง พม่า มอญ จากการศึกษามีการกล่าวได้ว่ากลุ่มชนในจังหวัดกาญจนบุรีใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาประจำจังหวัด โดยใช้เป็นภาษาของทางราชการ ใช้ในสถานการณ์ทางการเรียนการสอนในโรงเรียน การประชุม อบรม สัมมนา และการติดต่อราชการ ส่วนในกรณีการติดต่อในชีวิตประจำวัน ทั่วไปจะสื่อสารด้วยภาษาอีสาน ภาษาลาวโซ่ง ภาษาลาวพวน ภาษาลาวเตี๊ ภาษาลาวเวียง ภาษามอญ ภาษากะเหรี่ยง และภาษาคำเมือง (ยวน) ลักษณะเช่นนี้อาจทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาอื่นที่ไม่ใช่

ภาษาไทยกลาง มีแนวโน้มที่จะถูกภาษาไทยกลางแทรกในเรื่องระบบเสียงและการใช้ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในยุคปัจจุบันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันภายในสังคม ได้อย่างเหมาะสม สิ่งที่ยังคงอนุรักษ์ไว้คือการสื่อสารด้วยภาษาทางชาติพันธุ์ที่เป็นเอกลักษณ์ทางเครื่องหมายที่บ่งบอก ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองยังคงอยู่ ทั้งนี้มีนักวิจัยได้ทำการศึกษาความหลากหลายทางภาษาที่มีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ สอดคล้องกับ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2549) สถานการณ์ทางภาษาในสังคมไทย กับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ได้กล่าวว่า ดินแดนเอเชียอาคเนย์มีความซับซ้อนด้านภาษาและชาติพันธุ์มีลักษณะ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งในแง่ของวิถีชีวิต ภาษาวัฒนธรรม ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย แต่เนื่องจากประเทศได้สร้างเครื่องมือของการสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของรัฐจึงได้กำหนดภาษาประจำชาติ เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสาร เป็นภาษาราชการ จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศ ใกล้สูญหายไป ถึงแม้กลุ่มชาติพันธุ์จะสามารถใช้ภาษาสองภาษาหรือสามภาษาในสถานการณ์ต่างกัน แต่ด้วยอิทธิพล ของโลกาภิวัตน์และนโยบายภาษาของประเทศมีส่วนสำคัญให้ภาษาต่าง ๆ อยู่ในภาวะถดถอยและมีบางภาษาที่กำลังอยู่ใน ภาวะวิกฤตใกล้สูญ แต่ทั้งนี้ก็ยังมีความพยายามจากบางกลุ่มชนที่ยังมีพลังและความพยายามที่จะสงวนรักษาภาษา ของตนไว้ ส่วนในเขตชายแดนยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดใหญ่ยังคงต่อสู้เพื่อที่รักษาศักดิ์ศรีในสังคมไทยให้อยู่ต่อไป

3. สาขาเศรษฐกิจพอเพียง ในสาขานี้เป็นการศึกษางานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับสาขาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับงานด้านอาหารและโภชนาการ การเกษตร การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน โหราศาสตร์ และดาราศาสตร์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จากการศึกษางานวิจัยพบว่า ชาวกะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่อย่างเรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติและปฏิบัติตามวิถีที่เคยปฏิบัติมาแต่ครั้งอดีต เป็นสังคมเกษตรกรรมและหาของป่า ยึดกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ ดำรงชีวิตจากการพึ่งพาอาศัยฐานทรัพยากรท้องถิ่น รวมทั้งมีแนวทางการ เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารของชาติพันธุ์ให้ได้อย่างยั่งยืนต่อไปอีกยาวนาน สอดคล้องกับ อโนดาซ์ รัชเวชย์ (2556) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่กล่าวว่า ทางอำเภอได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงอยู่หลายกิจกรรม อาทิ กิจกรรมการป้องกันไม่ให้เกิดไฟป่าและการเผาในที่โล่ง ในชุมชน กิจกรรมกำหนดพื้นที่ทางการเกษตร กิจกรรมลดการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร กิจกรรมการทำแนว กันไฟ กิจกรรมเดินป่าเฝ้าระวังไฟ กิจกรรมเดินป่าเฝ้าระวังไฟเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อเฝ้าระวังไฟภายในพื้นที่ป่า บริเวณรอบ ๆ หมู่บ้าน กิจกรรมการสร้างความรู้และความตระหนักในการป้องกันมลพิษทางน้ำที่เกิดจากการเกษตร ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ล้วนเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่คู่กับชุมชนและเพื่อให้ชุมชน ได้ใช้ประโยชน์จากผืนป่าได้ต่อไปอีกยาวนาน รวมทั้งยังสอดคล้องกับ วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์ (2566) ที่ศึกษามุมมอง และทัศนคติที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาของศูนย์พัฒนาโครงการ หลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต ของสังคมและชุมชนของชนเผ่าที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ ชุมชนมี “การเปลี่ยนสู่ความทันสมัย” (Modernization) มากขึ้นจากการเข้ามามีบทบาทของศูนย์ฯ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของรัฐได้เข้ามามีความสำคัญ ในการพัฒนาซึ่งเรียกว่า การพัฒนาที่ดำเนินการโดยรัฐมีบทบาทหลักในกระบวนการการพัฒนาผ่านโครงการ และนโยบายด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ส่งผลให้ประชาชนมี ชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เลี้ยงตัวเอง มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ด้วยการน้อมนำพระราชดำริว่าด้วย

เศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ อาจกล่าวได้ว่าการเข้ามามีบทบาทของภาครัฐในการจัดการโครงการและการพัฒนาชุมชนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปในรูปแบบการอนุรักษ์ สืบทอดชุมชนและพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสร้างสังคมอยู่ดีมีสุขซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญและส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

4. สาขาศิลปะการแสดง ในสาขานี้เป็นการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับโซน ละคร ระบำ รำ ฟ้อน นาฏศิลป์ จากการศึกษางานวิจัยพบว่า นักวิจัยศึกษาในเรื่องรูปแบบนาฏกรรมการฟ้อนแคนไทยทรงดำ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี ในการศึกษาดังกล่าวพบว่ารูปแบบการแสดงการฟ้อนแคนเป็นศิลปะแห่งการฟ้อนรำของชาวไทยทรงดำที่ปรากฏอยู่ในการละเล่นพื้นบ้านที่เรียกว่า การเล่นคอน มีรูปแบบการฟ้อนไปตามความรู้สึกไม่ได้ใช้ระเบียบแบบแผนตายตัว ท่าทางการฟ้อนแคนของชายและหญิงจึงมีการใส่ลีลาที่แตกต่างกัน มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ทำความรู้จักกันรวมทั้งเพื่อเกิดความสุขสนทนและสร้างมิตรไมตรีต่อกัน การฟ้อนแคนเป็นประเพณีของชาวไทยทรงดำที่มีการอนุรักษ์ไว้เพื่อมิให้สูญหายไปโดยจะเป็นการสืบสานไว้ในรูปแบบงานประจำปี ในท้องถิ่น สามารถกล่าวได้ว่าการฟ้อนแคนเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยทรงดำที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและแสดงถึงมิตรไมตรีต่อกันผ่านศิลปะการฟ้อนรำ นอกจากนี้การฟ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำยังมีกระจายอยู่ในพื้นที่อื่นของประเทศเนื่องจากการอพยพย้ายที่อยู่อาศัยไปในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยทำให้การแสดงฟ้อนแคนของชาวไทยทรงดำยังคงมีการอนุรักษ์สืบทอดไว้อย่างจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับ อาทิตย์ โพธิศรีทอง และปัญญา รุ่งเรือง (2551) ที่กล่าวว่า ชาวไทยทรงดำที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี เพื่อแสวงหาที่ทำกินใหม่ การเข้ามาอาศัยในช่วงแรก ๆ ของชาวไทยทรงดำยังคงยึดถือวัฒนธรรมของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดีแต่เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางสังคมและเทคโนโลยีมากขึ้นส่งผลให้วัฒนธรรมประเพณีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น ประเพณีการเล่นคอนฟ้อนแคนหรือประเพณีอื่นก่อน ในอดีตการเล่นคอนฟ้อนแคนเป็นประเพณีที่คนหนุ่มสาวจะได้มีโอกาสเข้ามาพบปะพูดคุยกันโดยผ่านกระบวนการต่างๆ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเจรจาขอเล่นคอนและการรับเล่นคอน 2) การโยนลูกคอน ซึ่งในระหว่างการเล่นลูกคอนนั้น จะมีการขบความจากผู้นำฝ่ายหญิงและฝ่ายชายในเชิงเกี้ยวพาราสีกันไปมาอยู่ตลอดเวลาและ 3) การวานสาวและการไ้สาว คือการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้มีโอกาสพูดคุยกันตามลำพังและสุดท้ายก็จะเข้าสู่ช่วงของการฟ้อนแคน ซึ่งเป็นการฟ้อนรำตามแบบฉบับที่ได้รับการสืบทอดกันมาแต่ครั้งอดีต ซึ่งเป็นการฟ้อนประกอบเสียงแคนของหมอแคนประจำหมู่บ้าน ในปัจจุบันประเพณีการเล่นคอนฟ้อนแคนของชาวไทยทรงดำในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีการลดขั้นตอนให้สั้นลงโดยเหลือเพียงขั้นตอนการเล่นลูกคอนและการฟ้อนแคนเท่านั้น

5. สาขาวรรณศิลป์ ในสาขานี้เป็นการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับงานเขียน ได้แก่ นิทาน ตำนาน เรื่องเล่า เรื่องสั้น คำคม นวนิยาย บทเพลง สารคดี ร้อยแก้ว ร้อยกรอง จากการศึกษางานวิจัยพบว่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยงได้ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบนิทาน เพลงพื้นบ้าน และเรื่องเล่าที่มีการเล่าสู่กันฟังมาตั้งแต่โบราณ เป็นการถ่ายทอดสภาพวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อีกทั้งยังแฝงไว้ด้วยคำสอนที่ผสมผสานกันระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อในทางพุทธศาสนา อันเกี่ยวข้องกับเรื่องการประพฤติปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านและคนในครอบครัวก็เต็มไปด้วยความอบอุ่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้ความสำคัญกับความกตัญญู จะเห็นได้ว่าชาวกะเหรี่ยงได้มีการถ่ายทอดรูปแบบประเพณีวัฒนธรรม

ของตนผ่านทางนิทาน เรื่องเล่า เพลงพื้นบ้าน เพื่อเป็นการปลูกฝังความเชื่อค่านิยมของตนให้กับลูกหลานได้เรียนรู้ และเพื่อไม่ให้สิ่งที่บรรพบุรุษสร้างมาเลือนหายไปจากสังคมกะเหรี่ยงในปัจจุบัน สอดคล้องกับ ธมน ต๊ะสุ (2022) ที่กล่าวถึงภาพสะท้อนของวิถีชีวิต มีการถ่ายทอดผ่านทางนิทานพื้นบ้าน ในด้านวิถีชีวิตส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตที่ยังคงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ วิถีชีวิตที่ผูกพันกับป่าและธรรมชาติจะเห็นได้จากนิทานหลายเรื่องซึ่งตัวละครจะต้องมีส่วนเข้าไปพึ่งพาอาศัยทรัพยากรในป่าเพื่อดำรงชีวิต ดังนั้น วิถีชีวิตของกะเหรี่ยงจึงจะให้ความเคารพต่อธรรมชาติเนื่องจากมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่าธรรมชาติเป็นผู้สรรค์สร้างทุกชีวิต กะเหรี่ยงบ้านปูเต๋อ มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมระหว่างคนกะเหรี่ยงกับชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อยู่โดยรอบ เช่น คนไทยถิ่นเหนือ พม่า และกะเหรี่ยงเผ่าอื่น ๆ ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมนี้เองที่มีความกลมกลืนไปกับวิถีชีวิตซึ่งสะท้อนผ่านตำนานและนิทาน สามารถกล่าวได้ว่าจากภาพสะท้อนวิถีชีวิต บทบาทและคุณค่า ที่พบในนิทานพื้นบ้านกะเหรี่ยงแดงบ้านปูเต๋อ ตำบลแม่มูก อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่ายังคงมีวิถีชีวิตที่ยังคงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือวิถีชีวิตที่ผูกพันกับป่าและธรรมชาติ แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วกะเหรี่ยงแดงบ้านปูเต๋อก็มีการปรับตัวให้รับกับวัฒนธรรมภายนอกหลายด้านทั้งการแต่งกาย การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำการเกษตรและการใช้ภาษา เป็นต้น

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 เพื่อจำแนกศึกษาองค์ความรู้ และรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีการเผยแพร่ผลงานลงในวารสารวิชาการและฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2563 เท่านั้น จากการศึกษาสามารถแสดงข้อมูลการค้นพบได้ดังนี้

1) งานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี มีงานวิจัยทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย กะเหรี่ยง มอญ ไทยทรงดำ และขมุ

2) งานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี มีสาขาทางศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง 5 สาขา ประกอบด้วย สาขามิปัญญาท้องถิ่น มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 เรื่อง สาขาวัฒนธรรมทางภาษา มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 เรื่อง สาขาเศรษฐกิจพอเพียง มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 เรื่อง สาขาศิลปะการแสดง มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 เรื่อง สาขาวรรณศิลป์ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 เรื่อง

3) งานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี มีการศึกษาประเด็นทางวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม วรรณกรรม ศิลปะการแสดง และกฎหมาย

1.2 เพื่อรวบรวมเป็นแหล่งอ้างอิงเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดกาญจนบุรี จากการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า มีการเผยแพร่ผลงานลงในวารสารวิชาการและฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี รวมทั้งมีการเผยแพร่ในรูปแบบการนำเสนอในเวทีงานวิชาการและตีพิมพ์ลงในวารสารวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1) นักเรียน นักศึกษา ได้รับข้อมูลทางชาติพันธุ์ที่เชื่อมโยงงานวิจัยทางศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะคุณค่าและมรดกวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

2) นักวิจัยได้มีแหล่งข้อมูลอ้างอิงและต่อยอดองค์ความรู้ในการทำวิจัยเกี่ยวกับชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

2.2 เพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี อาทิ ไทยพวน ไทยยวน ลาวเวียง ลาวครั่ง เป็นต้น เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและศึกษาวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีที่สนับสนุนทุนการวิจัย ขอขอบคุณ ดร.เศกสิทธิ์ ปักชี ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ที่ให้คำปรึกษาแนะนำและติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการวิจัย ขอขอบคุณ ผศ.ดร.เฉลิมพล ศรีทอง อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี ที่ให้คำแนะนำตรวจสอบข้อมูลเพื่อปรับปรุงเนื้อหาให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และขอบคุณอาจารย์ศิวาฉวี ชัยเชาวรินทร์ ที่ปรับปรุงข้อมูลเนื้อหาภาษาอังกฤษจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- ธมน ต๊ะสุ และคณะ. (2565). ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิต บทบาทและคุณค่าที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านกะเหรี่ยงแดงบ้านปูเต้อย่างตาดแม่กู อำเภอสอด จังหวัดตาก. *วารสารมนุษยศาสตร์ ฉบับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 11(1), 33-62.
- บุญช่วย เทอรุ่ง. (2537). *วัฒนธรรมชาวบ้านกุรุคุ อำเภอมืองนครพนม จังหวัดนครพนม..* (ปริญญาณิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. มหาสารคาม.
- วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์. (2565). เศรษฐกิจพอเพียงกรอบคิดการพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์ของประเทศไทย: ศึกษาความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจ บริบททางสังคมและชุมชนของชนเผ่าในบริเวณศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 53(1), 101-130.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. (2567). *รายงานผลการวิจัยเกี่ยวกับบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้นจาก <https://rdi.kru.ac.th/>
- สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ. (2554). แผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 30(2), 83-114.
- สุรัตน์ วรจรัสรัตน์. (2531). *กะเลิง : การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2549). สถานการณ์ทางภาษาในสังคมไทยกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 25(2), 5-17.

- อนันดาธิ์ รัชเวทย์. (2558). การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่
อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 6(2), 78-91.
- อาทิตย์ โพธิ์ศรีทอง และปัญญา รุ่งเรือง. (2551). *การเล่นคอนฟ้อนแคนของชาวไทยทรงดำในจังหวัดสุพรรณบุรี*.
(ปริญญานพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ
- อาภา วรรณฉวี. (2564). *การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)*. สืบค้นจาก <https://bsru.net-documentary-research>
- King Rama V, His Majesty the King. (1961). *His Royal Highness celebrates the Sai Yok Year 1239 (2420)*.
Bangkok: Capital : Teacher Council.

การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษา ของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

ปวันรัตน์ แก้วปีลา¹ รัตนา สุวรรณทิพย์^{2*} อรพรรณ ไชยรินทร์¹ อรอนงค์ เหม้าน้อย¹
และ สุรรัตน์ สุธรรม³

รับบทความ 4 ธันวาคม 2567 แก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2568 ตอบรับบทความ 4 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ที่มีต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษา และ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะของนักเรียนต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก นักเรียนมัธยมต้นในเขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จำนวน 195 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.51 ลักษณะสังคมของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา ร้อยละ 43.59 2) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.61) และ 3) ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ควรเพิ่มระยะเวลาการให้คำปรึกษารายบุคคลมากขึ้น และเพิ่มการแนะแนวเกี่ยวกับทุนการศึกษาและโอกาสทางอาชีพ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ; แนะแนวการศึกษา; โรงเรียนขยายโอกาส

¹เจ้าหน้าที่งานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม

²หัวหน้างานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม

³เจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพการศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม

*ผู้ประสานงานหลัก: rattana.su@npu.ac.th

Study of Student Satisfaction towards Educational Guidance Activities of Students in the Extended Opportunity School in Sri Songkhram District, Nakhon Phanom Province

Pawanrat Kaewpeela¹ Rattana Suwannatip^{2*} Orapan Chaiyarin¹
Onanong Ngaonoi¹ and Sureerat Sutham³

Received 4 December 2024.; Revised 19 March 2025; Accepted 4 April 2025

Abstract

The purpose of this research was 1) to study the level of satisfaction of students from extension schools in the Sisongkhram district, Nakhon Phanom province, regarding the guidance activities of their school, and 2) to explore the suggestions from students on the guidance activities in their schools. This was a quantitative research study, using questionnaires to collect data from 195 lower-secondary students in the Sisongkhram district. The statistics used to analyze the data included percentage, mean, and standard deviation. The research findings showed that 1) the demographic characteristics of the respondents were mostly female, accounting for 60.51%, and regarding their social characteristics, the majority lived with their parents, accounting for 43.59%; 2) the students' satisfaction with the guidance activities in the extension schools of the Sisongkhram district was at a high level ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.61); and 3) the students' suggestions for the guidance activities included increasing the duration of individual counseling and expanding guidance on scholarships and career opportunities.

Keywords: Satisfaction; Educational Guidance; Opportunity Expansion School

¹Educational and Career Counseling Officer, Sri Songkram Industrial Technology College, Nakhon Phanom University

²Head of Educational and Career Guidance, Sri Songkram Industrial Technology College, Nakhon Phanom University

³Educational Quality Assurance Officer, Sri Songkram Industrial Technology College, Nakhon Phanom University

*Corresponding Author: rattana.su@npu.ac.th

บทนำ

การศึกษาและพัฒนาระบบการแนะแนวการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน โดยเฉพาะในโรงเรียนขยายโอกาสซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนในพื้นที่ชนบท การดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวที่มีประสิทธิภาพจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเอง สามารถวางแผนชีวิตการศึกษาและอาชีพ ได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาของนักเรียนอย่างรอบด้าน ดังนั้น การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงและพัฒนาระบบการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงได้กำหนดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อมุ่งส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาด้านอย่างเต็มตามศักยภาพ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น พึ่งตนเอง มีทักษะในการเลือกแนวทางการศึกษา การงานอาชีพ ชีวิตและสังคม มีสุขภาพจิตที่ดี มีจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อครอบครัว สังคมและประเทศชาติด้วยแต่สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีสิ่งมอมเมา ยั่วยุมากขึ้น ทำให้นักเรียนบางส่วนมีปัญหาทางพฤติกรรมการพัฒนาบริการ และแนะแนวให้มีคุณภาพนั้น จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อสนองความต้องการ ความพึงพอใจของนักเรียน และเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ที่จะต้องก้าวออกจากสถานศึกษาสู่สถานศึกษาที่สูงขึ้น และไปสู่สังคมภายนอกที่มีการแข่งขันสูงต่อไป (กชพรรณ วรรณภีร์, 2549)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่พัฒนาส่งเสริมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาและวิชาชีพ ให้มีคุณภาพมาตรฐานสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2567) โดยมุ่งเน้นไปที่การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเตรียมผู้เรียนไว้สำหรับในอนาคต (สุทิวรรณ ตันติรจนวงศ์, 2560) ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสังคมอย่างรวดเร็ว การแนะแนวการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง วางแผนเส้นทางการศึกษาและอาชีพได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต

งานแนะแนวเป็นงานที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพและสามารถ จัดการชีวิตของตนเองอย่างชาญฉลาด มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจโลกกว้าง ทางการศึกษาและอาชีพ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา เลือก และวางแผนชีวิตการเรียน อาชีพ และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม (เจตนา พงษ์พฤษ, 2566) โดยเฉพาะในโรงเรียนขยายโอกาสซึ่งให้บริการแก่นักเรียนในพื้นที่ชนบทและกลุ่มที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจงานแนะแนวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเหลือและสนับสนุนให้นักเรียนสามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง และวางแผนอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดแก้ปัญหา ตัดสินใจ มีเป้าหมาย วางแผนในการดำเนินชีวิตในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพและการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม (บันดดา สิงห์โต, 2564) ถ้าได้รับการแนะแนวที่ดี ก็จะสามารถค้นพบความถนัดของตนเองได้ถูกต้อง และเลือกเรียนในสาขาที่ตนถนัดได้เพื่อไปสู่การมีงานทำ (อภิชาพันธ์ หมั่นภักดี, 2555)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นทีมงานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม พบว่า การดำเนินงานในอดีตที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนโรงเรียน

ขยายโอกาส และการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาสยังมีความท้าทาย ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาระบบแนะแนวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาระบบแนะแนวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ที่มีต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษา
- 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สามารถกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม จำนวน 259 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม จำนวน 195 คน ด้วยวิธีการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างจาก สูตร Tora Yamane โดยกำหนดความคลี่อนที่ 95% หรือที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญที่อาศัยการให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจบริการแนะแนวการศึกษา เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1. แบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ และการอยู่อาศัย 2. แบบสอบถามปลายเปิด (questionnaire) ประกอบด้วย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมแนะแนวการศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจบริการแนะแนวการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบ (Rating Scale) โดยวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบริการแนะแนวโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม โดยกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกแสดง ความคิดเห็น 5 ระดับ ใช้มาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งใช้วิธีแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) คำตอบแบบประเมินในการวัดระดับความพึงพอใจ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ความพึงพอใจน้อยที่สุด	เทียบกับ 1
ความพึงพอใจน้อย	เทียบกับ 2
ความพึงพอใจปานกลาง	เทียบกับ 3
ความพึงพอใจมาก	เทียบกับ 4
ความพึงพอใจมากที่สุด	เทียบกับ 5

เกณฑ์ในการวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การประเมิน (พิสุทธา อาริราษฎร์, 2550) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารข้อมูลเนื้อหาที่ครอบคลุมตัวกรอบแนวคิด เขียนข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา และนำแบบสอบถามดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) ของผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

2) เมื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปการวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีความสอดคล้องเฉลี่ยที่ 0.67-1.00 และดำเนินการปรับแก้ข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงสรุปได้ว่าทุกข้อคำถามสามารถนำไปใช้งานได้

3) จัดทำแบบสอบถามผ่านระบบ Google form เพื่อให้นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ตอบแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยประสานงานโดยตรงกับนักเรียนในช่วงระยะเวลาที่ออกบริการแนะแนวการศึกษา
- 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสถานที่ออกแนะแนวการศึกษานั้น
- 3) นำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ แปลความ สรุปผลและรายงานผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยกำหนด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เป็นสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ของข้อมูลแบบสอบถามในส่วนที่ 1 ได้แก่ เพศ และการอยู่อาศัย

2) นำหาค่าคะแนนเฉลี่ย ได้แก่ ข้อมูลส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบริการแนะแนวโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม สามารถสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
1. นักเรียนพึงพอใจกับการให้บริการแนะแนวของโรงเรียนในระดับใด	4.47	0.75	มาก
2. เนื้อหาการแนะแนวที่ได้รับมีประโยชน์ต่อการวางแผนการศึกษาของคุณเพียงใด	4.01	0.85	มาก
3. สถานที่และสภาพแวดล้อมในการให้บริการแนะแนวมีความเหมาะสมเพียงใด	4.43	0.51	มาก
4. ระยะเวลาในการให้บริการแนะแนวมีความเหมาะสมเพียงใด	3.94	0.24	มาก
5. เอกสารและสื่อประกอบการแนะแนวมีความชัดเจนและเข้าใจง่ายเพียงใด	4.57	0.53	มากที่สุด
6. กิจกรรมแนะแนวช่วยส่งเสริมการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อของนักเรียนเพียงใด	4.59	0.62	มากที่สุด
7. นักเรียนได้รับข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษาเพียงใด	4.21	0.58	มาก
8. กิจกรรมแนะแนวช่วยพัฒนาทักษะการวางแผนชีวิตของนักเรียนเพียงใด	4.25	0.62	มาก
9. สื่อและช่องทางการประชาสัมพันธ์กิจกรรมแนะแนวมีความทันสมัยเพียงใด	4.02	0.43	มาก
10. นักเรียนเห็นว่ากิจกรรมแนะแนวมีส่วนช่วยในการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตระดับใด	4.56	0.96	มากที่สุด
11. โดยภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวของโรงเรียนอยู่ในระดับใด	3.98	0.60	มาก
รวม	4.28	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวช่วยส่งเสริมการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อของนักเรียนเพียงใดมากที่สุด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

($\bar{X}$ =4.59, S.D. = 0.62) รองลงมาเอกสารและสื่อประกอบการแนะแนวมีความชัดเจนและเข้าใจง่ายเพียงใด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.57, S.D. = 0.53) และสุดท้ายโดยภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวของโรงเรียนอยู่ในระดับใด เพียงใด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.98, S.D. = 0.60) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

ลำดับ	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	ความถี่
1	เพิ่มระยะเวลาการให้คำปรึกษารายบุคคลมากขึ้น	15
2	เพิ่มการแนะแนวเกี่ยวกับทุนการศึกษาและโอกาสทางอาชีพ	14
3	อยากให้มีการสรรหาครูแนะแนวการศึกษาที่หลากหลายและน่าสนใจ	13
4	จัดกิจกรรมค่ายอาชีพเพื่อให้นักเรียนได้สำรวจความสนใจ	10
5	เชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาแชร์ประสบการณ์	8
6	เพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดีย	5
รวม		65

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. นักเรียนต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม มีความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวช่วยส่งเสริมการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อของนักเรียนเพียงใดมากที่สุด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.59, S.D. = 0.62) ทั้งนี้ เนื่องจากกิจกรรมแนะแนวการศึกษาต่อดังกล่าวได้จัดให้มีข้อมูลที่ครบถ้วนเกี่ยวกับทางเลือกในการศึกษาต่อ นำเสนอข้อมูลที่ทันสมัยเข้าใจง่าย และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและซักถามข้อสงสัย อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายทั้งการให้คำปรึกษารายบุคคลและการให้ข้อมูลในรูปแบบกลุ่ม ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถพิจารณาความถนัด ความสนใจ และศักยภาพของตนเองเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมกับตนเอง สอดคล้องกับ มนตรี อินตา (2562) นำเสนอไว้ว่า โรงเรียนควรมีห้องรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษา กล้องแสดงความคิดเห็น มีการจัดหาแหล่งงานที่นักเรียนสามารถทำงานพิเศษหรือหารายได้พิเศษระหว่างเรียน มีการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการจัดกิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานที่ สนับสนุนทุนการศึกษา สำหรับนักเรียนที่ยากไร้ มีการจัดกิจกรรมแนะแนวที่หลากหลาย และน่าสนใจ มีค่ายแนะแนว การศึกษาต่าง ๆ และเชิญวิทยากรที่มีประสบการณ์จริงหรือพี่ ๆ ในสาขาอาชีพต่าง ๆ มาแนะแนวทางในการเรียนต่อในสาขาอาชีพนั้น ๆ และมีการจัดเรียนเพิ่มเติมให้แก่ นักเรียนหลังเลิกเรียน

2. ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ควรเพิ่มระยะเวลาการให้คำปรึกษารายบุคคลมากขึ้น รองลงมาควรเพิ่มการแนะแนวเกี่ยวกับทุนการศึกษาและโอกาสทางอาชีพ และอยากให้มีการสรรหาครูแนะแนวการศึกษาที่หลากหลายและน่าสนใจ ทั้งนี้ เนื่องจากนักเรียนให้ความสนใจ

ในกิจกรรมดังกล่าว แต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่จะมีผู้ชี้แนะ สอดคล้องกับทฤษฎีอาภา เทียนบุตร และสมชาย อังสุโชติเมธี (2565) นำเสนอไว่ว่านักเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ ขาดการนิเทศติดตาม ควรมีการวางแผน อัตรากำลัง กำหนดนโยบาย จุดเน้น กลยุทธ์ กิจกรรมแนะแนวให้อยู่ในแผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน จัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม จัดทำข้อมูลสารสนเทศ การสรุปผลกิจกรรม แนะแนว ควรมีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวอย่างต่อเนื่อง โดยสุภัทรา จิตรพงษ์ (2549) นำเสนอไว่ว่านักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน และความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวหลังการนิเทศแบบคลินิก จากการจัดกิจกรรมแนะแนวของครูที่ได้รับการนิเทศแบบคลินิก พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลางและมีความคิดเห็นทางบวกต่อการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว โดยมีความคิดเห็นว่าการกิจกรรมแนะแนว สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวช่วยส่งเสริมการตัดสินใจ เลือกแนวทางการศึกษาต่อของนักเรียนเพียงใดมากที่สุด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รองลงมาเอกสารและสื่อ ประกอบการแนะแนวมีความชัดเจนและเข้าใจง่ายเพียงใด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และสุดท้ายโดยภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวของโรงเรียนอยู่ในระดับใด เพียงใด มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก

1.2 ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานกิจกรรมแนะแนวการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม พบว่า นักเรียนที่ต้องการให้มีการปรับปรุงกิจกรรมแนะแนวการศึกษา โดยเพิ่มเวลาการให้คำปรึกษารายบุคคล เพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับทุนการศึกษาและโอกาสทางอาชีพ จัดนิทรรศการและค่าย อาชีพที่หลากหลาย เชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาแบ่งปันประสบการณ์ รวมถึงเพิ่มช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อ ออนไลน์ เพื่อให้การแนะแนวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ครอบคลุมมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูแนะแนวควรร่วมกันพัฒนาระบบงานแนะแนวอย่างเร่งด่วน โดยเพิ่มอัตรากำลังครูแนะแนว จัดสรรงบประมาณ และขยายเวลาการให้คำปรึกษารายบุคคล พร้อมทั้งพัฒนาช่องทางการสื่อสารออนไลน์ผ่าน Line Official Account หรือ Facebook Page ของโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารและการให้คำปรึกษาได้สะดวกยิ่งขึ้น

2.2 สถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับศิษย์เก่า สถาบันการศึกษา และสถานประกอบการในพื้นที่ เพื่อพัฒนากิจกรรมแนะแนวที่หลากหลาย เช่น การจัดนิทรรศการแนะแนวแบบ Interactive การจัดค่ายอาชีพ และการเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาแบ่งปันประสบการณ์ โดยมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทุกภาคเรียน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อยอด

ควรมุ่งเน้นการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการแนะแนวที่มีต่อการศึกษาและอาชีพของนักเรียน โดยเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่และบริบทต่างๆ เพื่อพัฒนารูปแบบการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับโรงเรียน ขยายโอกาสอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม ที่ช่วยสนับสนุนในการทำงานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม

เอกสารอ้างอิง

- กขพรรณ วรณภีร์. (2549). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการแนะแนวโรงเรียนปิ่นสรวงแยลส์วิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยแม่โจ้. เชียงใหม่.
- เจตนา พงษ์พุกะ. (2566). รูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. พิษณุโลก.
- ทิพย์อาภา เทียนบุตร และสมชาย อังสุโชติเมธี. (2565). แนวทางการบริหารงานกิจกรรมแนะแนวของโรงเรียนท่านผู้หญิงวิไลมมาตยกุล (บ้านเป็กเคิ่ง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ (Proceedings) การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 55 ปี 2565, 8-9 ธันวาคม 2565 นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ปนัดดา สิงห์โต. (2564). แนวทางการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(3), 61-74. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/244809/168404>
- พิสุทธา อารีราษฎร์. (2550). การพัฒนาซอฟต์แวร์ทางการศึกษา. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- มนตรี อินตา. (2562). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/1939?locale=th>
- สุทธิวรรณ ตันติธนาวงศ์. (2560). ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. 10(2). 2843-2854. สืบค้นจาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/109763/86192>
- สุภัทรา จิตรพงศ์. (2549). การนิเทศแบบคลินิกเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดกิจกรรมแนะแนวของครูประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2567). พันธกิจ. สืบค้นจาก <https://bsq.vec.go.th>
- อภิชานท์ หนัณภักดี. (2555). ความพึงพอใจของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัยสมุทรปราการ ที่มีต่องานบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษา. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ.

สาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

วิภาพรรณ เลหาเจียรประธาน*

รับบทความ 25 พฤศจิกายน 2567 แก้ไขบทความ 20 มีนาคม 2568 ตอรับบทความ 30 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงสาเหตุการลงทะเบียนเรียนล่าช้า และ 2) เปรียบเทียบลักษณะประชากรกับสาเหตุการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ซึ่งงานวิจัยนี้ใช้วิธีศึกษาเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี ภาคปกติ ทุกสาขาวิชาในภาคการศึกษาที่ 1/2567 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร จำนวน 675 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 251 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One-way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ซึ่งปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า 1) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในปฏิทินการศึกษา/ระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านการลงทะเบียนเรียนและหลักสูตร อยู่ในระดับมาก และ 3) ปัจจัยด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก เช่นกัน ส่วนในด้านนักศึกษาติดธุระ/ติดภาระงานที่ทำอยู่ทำให้เวลาไม่ตรงกับช่วงกำหนดของการลงทะเบียนเรียนเป็นสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้ามากที่สุด ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา และประเภทการลงทะเบียนเรียนต่างกันมีสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: สาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า; นักศึกษา; มหาวิทยาลัย; คณะศิลปศาสตร์; ทะเบียน

Reasons for late registration of Students Faculty of Liberal Arts Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

Wipapan Laohatainpratan*

Received 25 November 2024.; Revised 20 March 2025; Accepted 30 April 2025

Abstract

This research aimed to 1) study the causes of late registration and 2) compare the demographic characteristics with the causes of late registration among students of the Faculty of Arts, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. The research used a survey method. The sample group consisted of undergraduate students in the 4-year regular program, all departments, for the first semester of the academic year 2024, from the Faculty of Arts, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, totaling 675 students. A sample of 251 students was selected using a questionnaire as the research tool. The statistical analysis included frequencies, means, standard deviations, t-test, and one-way ANOVA. The findings revealed that the causes of late registration among students in the Faculty of Arts, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon were as follows: 1) Factors related to understanding the academic calendar, records, regulations, and procedures were at a high level; 2) Factors related to registration and curriculum were at a high level; and 3) Other factors were also at a high level. One of the most significant causes of late registration was students being occupied with personal matters or work that did not align with the registration period. The results of the hypothesis testing found that gender, department, year of study and type of registration did not show differences in the causes of late registration.

Keywords: Reasons for late registration; Student; University; Faculty of Art; Registration

Educator, Practitioner Level, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

*Corresponding Author: Wipapan.l@rmutp.ac.th

บทนำ

ปัจจุบันงานทะเบียน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้บริการด้านการศึกษา ในระดับปริญญาตรี และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยให้บริการงานด้านทะเบียนแก่นักศึกษา ซึ่งมีการกิจหลักเกี่ยวข้องกับนักศึกษาทุกคน เริ่มตั้งแต่การรับรายงานตัวเข้าเป็นนักศึกษาจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ภายใต้ระเบียบข้อบังคับที่มหาวิทยาลัยกำหนด และรับผิดชอบด้านการให้บริการการเรียนการสอนแก่นักศึกษา คณาจารย์ บุคลากร ในคณะศิลปศาสตร์ ตลอดจนให้บริการแก่ผู้ปกครองนักศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกคณะฯ ด้านข้อมูลการศึกษา ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ ทุกระบบ และการสนับสนุนการผลิตบัณฑิต การบริการวิชาการ การวิจัย การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และการบริหารจัดการที่ดีของคณะศิลปศาสตร์ โดยมหาวิทยาลัยใช้สารสนเทศการลงทะเบียนผ่านระบบทะเบียนออนไลน์ (RMUTP Backoffice Application) เพื่อให้บริการนักศึกษาด้านการลงทะเบียนเรียน เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2550 สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนได้ดำเนินการพัฒนาระบบและปรับปรุงข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อความสะดวกรวดเร็ว ถูกต้องรองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและเชื่อมโยงข้อมูลการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาและบุคลากรของทุกคณะ รวมทั้งการให้บริการด้านการศึกษาในพื้นที่คณะที่รับผิดชอบและประสานข้อมูลต่าง ๆ กับสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนและคณะวิชาที่เกี่ยวข้อง (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2550)

ทั้งนี้ การลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาจึงถือเป็นภารกิจหลักที่สำคัญอย่างมากในระบบลงทะเบียนเรียนและการเรียนการสอนของคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย นักศึกษาที่เข้ามาศึกษาทุกระดับชั้นปีการศึกษาและทุกระบบการศึกษา เนื่องจากพื้นที่ตั้งของแต่ละคณะอยู่ห่างไกลกัน งานทะเบียนคณะฯ จึงมีความสำคัญในการให้บริการในพื้นที่ที่คณะรับผิดชอบและประสานข้อมูลต่าง ๆ ดังนั้น นักศึกษาจะต้องลงทะเบียนเรียนด้วยตนเอง ผ่านระบบ Internet และลงทะเบียนที่คณะของนักศึกษา จนกว่าสำเร็จการศึกษา ซึ่งในส่วนของบุคลากรงานทะเบียน คณะศิลปศาสตร์ มีบุคลากร 1 ตำแหน่ง คือ นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ (บุคลากรสายสนับสนุน) แต่จำนวนนักศึกษาปัจจุบัน ปีการศึกษา 2567 ระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี ภาคปกติ มีจำนวน 675 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, สถิตินักศึกษาปัจจุบันแยกคณะ สาขา ชั้นปี **พศ.** ข้อมูล ณ วันที่ 28 มิถุนายน 2567) ในช่วงตั้งแต่การเปิดภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 และภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 มีนักศึกษามายื่นคำร้องขอลงทะเบียนเรียนล่าช้าที่งานทะเบียน คณะศิลปศาสตร์ เฉลี่ยประมาณ 100-200 คน (แบบคำร้องขอลงทะเบียน/ชำระเงินล่าช้า สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2567) ซึ่งการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษานั้น จะส่งผลต่อการจัดการเรียนของอาจารย์ผู้สอน ทำให้อาจารย์ผู้สอนมีข้อมูลจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนวิชาเรียนไม่ตรงกับจำนวนนักศึกษาที่เข้าเรียน และการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาจะส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษา ทำให้นักศึกษามีเวลาเข้าเรียนไม่ครบตามที่กำหนดไว้ในระเบียบการเรียนการสอน และเป็นภาระต่ออาจารย์ผู้สอนที่ต้องเสียเวลาทำการตรวจสอบและเพิ่มภาระงานโดยไม่จำเป็นให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายงานทะเบียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของเนตรนภา เจนเจริญ และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาวិเคราะห์สาเหตุและปัญหาในการลงทะเบียนวิชาเรียนเป็นกรณีพิเศษของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2560 พบว่าสาเหตุและปัญหาของการลงทะเบียนเรียนวิชาเรียนเป็นกรณีพิเศษมีจำนวนทั้งหมด 20 พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาในการลงทะเบียนไม่ทันกำหนดเวลาที่กำหนด/จ่ายเงินไม่ทัน ร้อยละ 25.9 ทำรายการผิดพลาด เช่น เปลี่ยนกลุ่ม/ถอนรายวิชา/เปลี่ยนระบบเกรด ร้อยละ 17.9 และหลักสูตรมีการปรับปรุงหรือมีการปรับปรุงค่าธรรมเนียมการศึกษา

ร้อยละ 13.5 ตามลำดับ และผลการพิจารณาเป็นรายภาคการศึกษา พบว่า ภาคการศึกษาต้น ปัญหา คือ หลักสูตร มีการปรับปรุง หรือ มีการปรับปรุงค่าธรรมเนียมการศึกษา ร้อยละ 23.1 และภาคการศึกษาปลาย ปัญหา คือ ลงทะเบียนไม่ทันตามกำหนดเวลาที่กำหนด/จ่ายเงินไม่ทัน ร้อยละ 31.3 จากการศึกษาจึงสรุปสาเหตุที่นักศึกษาขอลงทะเบียนวิชาเรียนเป็นกรณีพิเศษ สาเหตุหลัก คือ 1) สาเหตุเกี่ยวกับนักศึกษา 2) สาเหตุเกี่ยวกับหลักสูตร 3) สาเหตุเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 4) สาเหตุอื่นที่จำเป็น

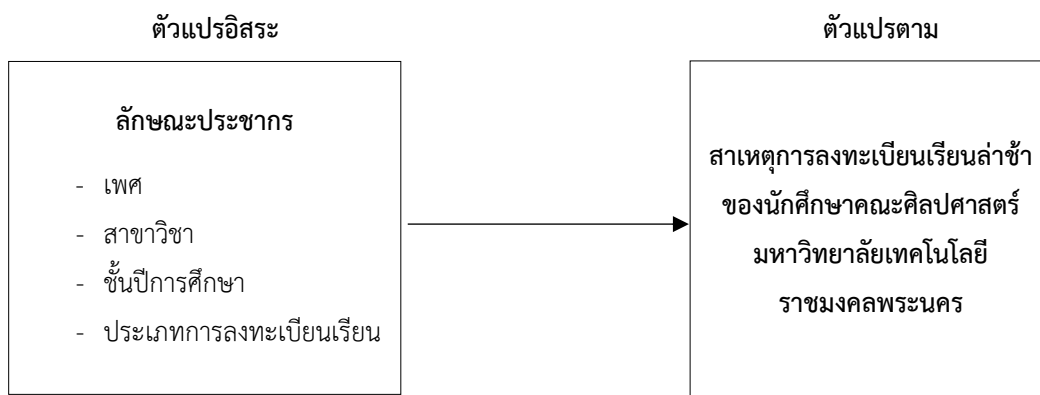
จากสาเหตุและความสำคัญเบื้องต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการหาสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้มา ไปเป็นแนวทางการปรับปรุงพัฒนากระบวนการลงทะเบียน และช่วยปรับลดจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนล่าช้าในปีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสาเหตุการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
- 2) เพื่อเปรียบเทียบลักษณะประชากรกับสาเหตุการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งตามลักษณะประชากร ที่เป็นสาเหตุการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร โดยกำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาหาสาเหตุการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี ภาคปกติ ทุกสาขาวิชา ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร จำนวน 675 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการ และงานทะเบียน, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี ภาคปกติ ทุกสาขาวิชา ในภาคการศึกษาที่ 1/2567 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ได้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรโดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ 95% ความผิดพลาดไม่เกิน 5% ดังสูตรของ Taro Yamane (1967) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 251 คน ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอาศัยความสนใจในการให้ข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สาขาวิชา ชั้นปีการศึกษา และประเภทการลงทะเบียนเรียน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) โดยใช้วิธีการวัดแบบ (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในปฏิทินการศึกษา/ระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ 2) ด้านการลงทะเบียนเรียน/หลักสูตร และ 3) ด้านอื่น ๆ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยการส่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าคำถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าคำถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าคำถามไม่มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

4.2 นำแบบทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5-1.00 ข้อคำถามดังกล่าวสามารถใช้ได้ แต่กรณีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 พิจารณาดำเนินการปรับแก้แบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ผลการประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหาพบว่า คำถาม 17 ข้อ มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีค่าความระหว่าง 0.50-1.00 และมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับแก้คำถามเพื่อให้คำถามมีความสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้คำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้

4.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และทำการแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา และนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นไว้ที่ 0.80 ขึ้นไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีความเชื่อมั่นที่ .975 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงมาก และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด จำนวน 251 ตัวอย่าง โดยชี้แจงรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเก็บแบบสอบถามกลับคืนมา พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และเขียนสรุปรายงานการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร จำแนกตาม เพศ สาขาวิชา ชั้นปีการศึกษา และประเภทการลงทะเบียนเรียน ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมการศึกษาระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ 2) ด้านการลงทะเบียนเรียน/หลักสูตร และ 3) ด้านอื่น ๆ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับความคิดเห็น โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของข้อมูล ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50	หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด

6.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบลักษณะประชากรกับสาเหตุการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ได้แก่ สถิติ t-test และ One-way ANOVA ผู้วิจัยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.4 สรุปรายละเอียดประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ที่ได้รับจากนักศึกษา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์หาสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร นำไปสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่ตั้งไว้โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 251 คน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.80) อยู่สาขาวิชาการโรงแรม (ร้อยละ 35.90) ผู้ตอบ

แบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 (ร้อยละ 36.70) และดำเนินการลงทะเบียนล่าช้ามากที่สุด (ร้อยละ 70.50) ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

สาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา	ค่าสถิติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในปฏิทินการศึกษา/ระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ	3.63	0.718	มาก
2. ปัจจัยด้านการลงทะเบียนเรียนและหลักสูตร	3.68	0.670	มาก
3. ปัจจัยด้านอื่น ๆ	3.86	0.595	มาก
ภาพรวม	3.72	0.661	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.72 (S.D.= 0.661) โดยปัจจัยด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 3.86 (S.D.= 0.595) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการลงทะเบียนเรียนและหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย 3.68 (S.D.= 0.670) และปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในปฏิทินการศึกษา/ระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3.63 (S.D.= 0.718) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ในด้านความรู้ความเข้าใจในปฏิทินการศึกษา/ระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ

ด้านความรู้ความเข้าใจในปฏิทินการศึกษา/ระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ	ค่าสถิติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ขาดความรู้เกี่ยวกับระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติด้านการลงทะเบียนเรียน	3.65	1.057	มาก
2. ขาดความรู้เกี่ยวกับข้อบังคับด้านการลงทะเบียนเรียน	3.72	0.832	มาก
3. ขาดความรู้ความเข้าใจในระยะเวลาดำเนินการตามปฏิทินการศึกษา ของมหาวิทยาลัยในแต่ละภาคการศึกษา	3.59	0.864	มาก
4. ขาดการติดตามข้อมูลประชาสัมพันธ์ความรู้ และข้อมูลข่าวสารในระเบียบ/ ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติด้านการลงทะเบียนเรียน	3.57	0.871	มาก
5. ขาดความรู้เกี่ยวกับระบบสารสนเทศและแนวทางการปฏิบัติในการ ลงทะเบียนเรียน	3.63	0.840	มาก

ด้านความรู้ความเข้าใจในปฏิทินการศึกษา/ระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ	ค่าสถิติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
6. ขาดการติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวการปฏิบัติในการลงทะเบียนเรียน	3.63	0.918	มาก
รวม	3.63	0.897	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ในด้านความรู้ความเข้าใจในปฏิทินการศึกษา/ระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.63 (S.D.= 0.897) โดยการขาดความรู้เกี่ยวกับข้อบังคับด้านการลงทะเบียนเรียน เป็นสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.72 (S.D.= 0.832) รองลงมาจะอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ขาดความรู้เกี่ยวกับระเบียบและแนวทางการปฏิบัติด้านการลงทะเบียนเรียน มีค่าเฉลี่ย 3.65 (S.D.= 1.057) ขาดความรู้เกี่ยวกับระบบสารสนเทศและแนวทางการปฏิบัติในการลงทะเบียนเรียน มีค่าเฉลี่ย 3.63 (S.D.= 0.840) ขาดการติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวการปฏิบัติในการลงทะเบียนเรียน มีค่าเฉลี่ย 3.63 (S.D.= 0.918) ขาดความรู้ ความเข้าใจในระยะเวลาดำเนินการ ตามปฏิทินการศึกษาของมหาวิทยาลัยในแต่ละภาคการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.59 (S.D.= 0.864) และพบว่าการขาดการติดตามข้อมูลประชาสัมพันธ์ความรู้ และข้อมูลข่าวสารในระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติด้านการลงทะเบียนเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ที่ 3.57 (S.D.= 0.871) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ในด้านการลงทะเบียนเรียนและหลักสูตร

ด้านการลงทะเบียนเรียนและหลักสูตร	ค่าสถิติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ขาดความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตรของคณะหรือสาขาวิชา	3.70	0.936	มาก
2. ไม่ได้ตรวจสอบรายวิชาที่สามารถลงทะเบียนเรียนได้	3.68	0.841	มาก
3. รวบรวมการเทียบโอนรายวิชา/หน่วยกิต	3.61	0.907	มาก
4. ตารางเรียนซ้ำซ้อน/ไม่ผ่านเงื่อนไขรายวิชาบังคับ	3.65	0.958	มาก
5. ไม่เข้าใจในระบบการลงทะเบียนเรียน	3.81	0.860	มาก
6. มีการเปลี่ยนรุ่น/กลุ่มรายวิชา และเรียนข้ามคณะ	3.66	0.992	มาก
รวม	3.68	0.915	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ในด้านการลงทะเบียนเรียนและหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.68 (S.D.= 0.915) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การไม่เข้าใจในระบบการลงทะเบียนเรียน เป็นสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.81 (S.D.= 0.860) รองลงมาจะอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ขาดความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตรของคณะหรือสาขาวิชา มีค่าเฉลี่ย 3.70 (S.D.= 0.936) ไม่ได้ตรวจสอบรายวิชาที่สามารถ

ลงทะเบียนเรียนได้ มีค่าเฉลี่ย 3.68 (S.D.= 0.841) มีการเปลี่ยนรุ่น/กลุ่มรายวิชา และเรียนข้ามคณะ มีค่าเฉลี่ย 3.66 (S.D.= 0.992) ตารางเรียนซ้ำซ้อน/ไม่ผ่านเงื่อนไขรายวิชาบังคับ ค่าเฉลี่ย 3.65 (S.D.= 0.958) และรอผลการเทียบโอน รายวิชา/หน่วยกิตมีค่าเฉลี่ย 3.61 (S.D.= 0.907) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ในด้านอื่น ๆ

ด้านอื่น ๆ	ค่าสถิติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ติดธุระ/ติดภาระงานที่ทำอยู่ ทำให้เวลาไม่ตรงกับช่วงกำหนดของการลงทะเบียนเรียน	4.09	0.860	มาก
2. ลืมรหัสผ่าน/ระบบทะเบียนถูกล็อกโดยเจ้าหน้าที่ ทำให้เข้าสู่ระบบทะเบียนไม่ได้	3.95	0.833	มาก
3. ระบบอินเทอร์เน็ตขัดข้อง/ไม่มีอินเทอร์เน็ตใช้	3.78	0.873	มาก
4. จำนวนที่นั่งในบางรายวิชาไม่มีเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา	3.67	0.916	มาก
5. มีปัญหาค่าใช้จ่าย	3.83	0.950	มาก
รวม	3.86	0.886	มาก

จากตารางที่ 4 แสดงสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ในด้านอื่น ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.86 (S.D.= 0.886) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ติดธุระ/ติดภาระงานที่ทำอยู่ทำให้เวลาไม่ตรงกับช่วงกำหนดของการลงทะเบียนเรียนเป็นสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.09 (S.D.= 0.860) รองลงมาจะอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ ลืมรหัสผ่าน/ระบบทะเบียนถูกล็อกโดยเจ้าหน้าที่ ทำให้เข้าสู่ระบบทะเบียนไม่ได้ มีค่าเฉลี่ย 3.95 (S.D.= 0.833) มีปัญหาค่าใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ย 3.83 (S.D.= 0.950) ระบบอินเทอร์เน็ตขัดข้อง/ไม่มีอินเทอร์เน็ตใช้ มีค่าเฉลี่ย 3.78 (S.D.= 0.873) และจำนวนที่นั่งในบางรายวิชาไม่มีเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.67 (S.D.= 0.916) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบลักษณะประชากรกับสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 5 การทดสอบความแตกต่างของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ของกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกันเป็นสาเหตุทำให้การลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครแตกต่างกัน

ลักษณะทางประชากร		สาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า				
		N	Mean	SD	t	Sig
เพศ	ชาย	121	3.71	0.52	.189	.164
	หญิง	130	3.73	0.60		

จากตารางที่ 5 การทดสอบความแตกต่างของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ของกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ในกลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน ($t_{249} = .189$; $p > .05$) โดยทั้งเพศชายและเพศหญิง มีสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าในระดับมาก

ตารางที่ 6 การทดสอบความแตกต่างของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ของกลุ่มตัวอย่างสาขาวิชาที่แตกต่างกันเป็นสาเหตุทำให้การลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครแตกต่างกัน

ลักษณะทางประชากร		สาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า					
		N	Mean	SD	F	df	Sig
สาขาวิชา	การท่องเที่ยว	61	3.78	0.67	1.570	3	.197
	การโรงแรม	60	3.62	0.56			
	ภาษาอังกฤษเพื่อ	84	3.78	0.46			
	การสื่อสารสากล						
	ภาษาไทยประยุกต์	16	3.78	0.53			

จากตารางที่ 6 การทดสอบความแตกต่างของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ของกลุ่มตัวอย่างสาขาวิชาไม่แตกต่างกัน ($F_{(3)} = 1.570$; $p > .05$) เกือบทุกกลุ่ม มีสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 7 การทดสอบความแตกต่างของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ของกลุ่มตัวอย่างที่มีชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกันเป็นสาเหตุ ทำให้การลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร แตกต่างกัน

ลักษณะทางประชากร		สาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า					
		N	Mean	SD	F	df	Sig
ชั้นปีการศึกษา	ชั้นปีที่ 1	35	3.74	0.52	0.246	3	.864
	ชั้นปีที่ 2	80	3.69	0.59			
	ชั้นปีที่ 3	92	3.75	0.54			
	ชั้นปีที่ 4	44	3.69	0.59			

จากตารางที่ 7 การทดสอบความแตกต่างของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ของกลุ่มตัวอย่างชั้นปีการศึกษาไม่แตกต่างกัน ($F_{(3)} = 0.246$; $p > .05$) โดยเกือบทุกชั้นปีการศึกษามีสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 8 การทดสอบความแตกต่างของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ของกลุ่มตัวอย่างประเภทการลงทะเบียนเรียนที่แตกต่างกัน เป็นสาเหตุทำให้การลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครแตกต่างกัน

ลักษณะทางประชากร		สาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า					
		N	Mean	SD	F	df	Sig
ประเภท	ลงทะเบียนล่าช้าเพิ่มรายวิชา	170	3.71	0.58	0.319	3	.811
การลงทะเบียนเรียน	เรียนถอนรายวิชาเรียน	38	3.71	0.49			
		23	3.83	0.59			
	เปลี่ยนแปลงกลุ่มเรียน	20	3.73	0.47			

จากตารางที่ 8 การทดสอบความแตกต่างของสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ของกลุ่มตัวอย่างประเภทการลงทะเบียนเรียนไม่แตกต่าง ($F_{(3)} = 0.319$; $p > .05$) โดยเกือบทุกประเภทการลงทะเบียนเรียน มีสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าในระดับมาก

3. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามจากแบบสอบถามปลายเปิด

3.1 ควรมีการเพิ่มระยะเวลาในการดำเนินการลงทะเบียนเรียนล่าช้า

3.2 ควรมีการเพิ่มจำนวนที่นั่งในรายวิชานั้น ๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการการลงทะเบียนเรียน

3.3 ควรมีการลดขั้นตอนการลงทะเบียนเรียนล่าช้า และการลงทะเบียนเรียนเพิ่ม-ถอนรายวิชาบางขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออกตามความเหมาะสม

3.4 ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการลงทะเบียนเรียนล่าช้า และการลงทะเบียนเรียนเพิ่ม-ถอนรายวิชาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง สาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากการศึกษาสาเหตุการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร จะพบว่าในระดับปัจจัยด้านอื่น ๆ เป็นสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้า ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านการลงทะเบียนเรียนและหลักสูตร รองลงมาปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมการศึกษา/ระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย คิดประดับ, คุณวุฒิ คนฉลาด และเจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม (2557) ได้วิจัยเรื่อง คุณภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการให้บริการของงานทะเบียนและสถิติ มหวิทยาลัยบูรพา พบว่า 1) คุณภาพการให้บริการของงานทะเบียนและสถิติ กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านประสิทธิภาพของงาน มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความเสมอภาคในการให้บริการ ด้านการปรับปรุงเปลี่ยนงาน และด้านสถานที่ ตามลำดับ 2) ปัญหาของ

การบริการของงานทะเบียนและสถิติของกองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านประสิทธิภาพของงาน มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงงาน และด้านความเสมอภาคในการให้บริการ และ 3) บัณฑิตที่ศึกษากลุ่มสาขาวิชาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของงานทะเบียนและสถิติของกองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพาในภาพรวม ด้านการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงงาน และด้านสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบัณฑิตที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของงานทะเบียนและสถิติของกองบริการการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา ภาพรวมและด้านต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

2. จากผลการเปรียบเทียบลักษณะประชากรกับสาเหตุการลงทะเบียนเรียนล่าช้า พบว่า เพศ สาขาวิชา ระดับชั้นปีการศึกษา และประเภทการลงทะเบียนเรียนต่างกันมีสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ลักษณะประชากรไม่ได้ส่งผลต่อสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สโรยา ศุภอภิชาตวงศ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง สาเหตุการไม่ลงทะเบียนเรียนในการเรียนที่ 2 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่สมัครใหม่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 แต่ไม่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 พบว่า 1) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีเพศต่างกันมีสาเหตุการไม่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 แตกต่างกัน 2) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีอายุต่างกัน มีสาเหตุการไม่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 แตกต่างกัน 3) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ใช้วุฒิการศึกษาการสมัครต่างกันมีสาเหตุการไม่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 แตกต่างกัน 4) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่สมัครเรียนคณะที่ต่างกันมีสาเหตุการไม่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 แตกต่างกัน 5) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ประกอบอาชีพและไม่ประกอบอาชีพมีสาเหตุการไม่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 แตกต่างกัน และ 6) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีสาเหตุการไม่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 จากผลการศึกษสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ย 3.72 (S.D. = 0.661) ซึ่งปัจจัยด้านอื่น ๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.86 (S.D. = 0.595) รองลงมาปัจจัยด้านการลงทะเบียนเรียนและหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย 3.68 (S.D.= 0.670) และปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในปฏิทินการศึกษา/ระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ย 3.63 (S.D.= 0.718) ตามลำดับ

1.2 การเปรียบเทียบลักษณะประชากร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ สาขาวิชา ระดับชั้นปีการศึกษา และประเภทการลงทะเบียนเรียน ต่างกันมีสาเหตุของการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ไม่แตกต่างกัน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

2.1 ควรมีการเพิ่มระยะเวลา เพิ่มจำนวนที่นั่งในรายวิชานั้น ๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินการลงทะเบียนเรียน

2.2 ปรับปรุงกระบวนการและลดขั้นตอนการลงทะเบียนเรียนล่าช้า และการลงทะเบียนเรียนเพิ่ม-ถอนรายวิชาบางขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออกตามความเหมาะสม

2.3 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การศึกษาและพัฒนาปรับปรุงระบบการลงทะเบียนเรียน และการหา รูปแบบช่องทางการสื่อสารระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาในการแนะนำก่อนการลงทะเบียนเรียน เพื่อให้สามารถลดปัญหาของนักศึกษาในการลงทะเบียนเรียนล่าช้าได้อย่างทันทั่วถึง

2.4 การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบในการลงทะเบียนเรียนล่าช้าของนักศึกษา 4 ปีการศึกษา เพื่อศึกษา ว่ามีแนวโน้มการลงทะเบียนเรียนล่าช้าลดลงหรือไม่ และเพื่อเป็นข้อมูลในภาพรวมประกอบการวางแผนและการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการลงทะเบียนเรียนระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท เพื่อเป็นข้อมูลในภาพรวมประกอบการวางแผนและการบริการจัดการของมหาวิทยาลัย

3.2 ควรมีการพัฒนาคุณภาพระบบการให้บริการระบบงานทะเบียน เพื่อช่วยลดการลงทะเบียนเรียน การเทียบโอนผลการเรียน และการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่ได้มอบทุนสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการวิจัย โครงการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (R2R) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดี และขอขอบคุณผู้มีส่วนให้ความช่วยเหลือ และนักศึกษาที่ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

เนตรนภา เจนเจริญ, ยอดชาย แก้วลือ, อภินันท์ วัฒนา และนันทฎา พุทธาวินดี. (2562). *การวิเคราะห์สาเหตุและปัญหา ในการลงทะเบียนวิชาเรียนเป็นกรณีพิเศษของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น* (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย คิตประดับ, คุณวุฒิ คนฉลาด และเจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม. (2557). คุณภาพ ปัญหาและแนวทางการ ให้บริการ ของงานทะเบียนและสถิตินิสิต มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*. 8(2), 114-423.

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (2567). *สถิตินักศึกษาปัจจุบันแยก คณะ สาขา ชั้นปีพิเศษ*. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (2567). *ระบบทะเบียน (Backoffice Application)*. สืบค้นจาก <https://reg.rmutp.ac.th/vncaller2010/applications.aspx>

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (2567). เอกสารคำร้องแบบขอ
ลงทะเบียน/ชำระเงินล่าช้า. สืบค้นจาก <https://regis.rmutp.ac.th/upload/NewGenForm/REG11.pdf>
โสธยา ศุภอภิตาตวงศ์. (2556). สาเหตุการไม่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Yamane, Taro. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*. 2nd ED., New York: Harper and Row.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร : กรณีศึกษา สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จรัสโณม ศิริรัตน์*

รับบทความ 7 ตุลาคม 2567 แก้ไขบทความ 23 เมษายน 2568 ตอบรับบทความ 13 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในองค์กร และประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ 3) ศึกษาปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กร ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ คือ บุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวนทั้งสิ้น 66 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) และการวิเคราะห์แบบถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า 1) ความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารในองค์กรและประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร อยู่ในระดับมาก ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ไม่แตกต่างกันขณะที่สังกัดที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร แตกต่างกัน 2) ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในองค์กร และประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปัจจัยรูปแบบการสื่อสารด้านการสื่อสารจากบนลงล่าง ด้านการสื่อสารจากล่างขึ้นบน ด้านการสื่อสารแนวขวาง และด้านการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ดังนี้ ด้านการสื่อสารแนวขวาง ด้านการสื่อสารจากล่างขึ้นบน ด้านการสื่อสารจากบนลงล่าง และด้านการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ 3) ปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กร ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มี 2 ปัจจัย ดังนี้ ด้านการสื่อสารแนวขวางและด้านการสื่อสารจากบนลงล่าง ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรได้ร้อยละ 83.4 และสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้แก่ สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรด้วยคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน รวมทั้งประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ด้านการสื่อสารแนวขวาง และด้านการสื่อสารจากบนลงล่าง

คำสำคัญ: การสื่อสารในองค์กร; ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร; สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ สังกัดสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*ผู้ประสานงานหลัก: charuscho@g.swu.ac.th

Effective Organizational Communication: A Case Study of the Central Library, Srinakharinwirot University

Charuschom Sirirat*

Received 7 ตุลาคม 2567; Revised 23 April 2025; Accepted 13 June 2025

Abstract

The purpose of this study was three-fold : 1) to compare the difference of personal factors and communication efficiency of staff at the Central Library Srinakharinwirot University, 2) to investigate the relationship between communication patterns and communication efficiency among personnel of the Central Library, Srinakharinwirot University, and 3) to study factors concerning organizational communication affecting effective organizational communication at the Central Library, Srinakharinwirot University. This is quantity research. The population consists of all 66 personnel at the Central Library, Srinakharinwirot University. Questionnaire was administered and then data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test, F-tests, and multiple regression analysis for hypothesis testing.

The results revealed as follows: 1) The difference of personal factors and communication efficiency of staff at the Central Library Srinakharinwirot University, personnel of the Central Library gained high opinions regarding organizational communication and perceived organizational communication efficiency at a high level. Personal data factors influencing organizational communication efficiency among different gender, age, position level, educational level, and work experience showed no significant differences on communication efficiency. However, department affiliation significantly impacted communication efficiency at a statistical significance level, 2) The relationship between communication patterns and communication efficiency among personnel of the Central Library, organizational communication patterns showed positively correlation with communication efficiency including horizontal communication, upward communication, downward communication, and informal communication, 3) Factors concerning organizational communication affecting effective organizational communication at the Central Library, it showed that two factors were statistically significant influencing communication efficiency. They were horizontal communication and downward communication. Together, these two factors account for 83.4% of the variation in communication efficiency within the organization. The prediction equation for communication efficiency included Prediction equation by raw and standardized scores as well as communication efficiency in the organization for horizontal communication, and downward communication

Keywords: Organization communication; Communication efficiency; Central Library; Srinakharinwirot University

Position Affiliation Expert general work manager Innovative Learning Center Srinakharinwirot University

*Corresponding Author : charusch@g.swu.ac.th

บทนำ

การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน เป็นปัจจัยสำคัญในองค์กรที่จะทำให้การดำเนินงาน เป็นไปได้ด้วยความเข้าใจ ความร่วมมือ เกิดการประสานงานกับทุกฝ่าย ทุกงาน ทุกกลุ่มงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการอยู่ร่วมกันและความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กรที่จะช่วยกันทำงาน เป็นกระบวนการสำคัญในการดำเนินงานต่าง ๆ เพราะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับคน กับทุกขั้นตอนในการดำเนินงาน รวมถึงองค์กรหรือหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่การให้บริการประชาชน นิสิต นักศึกษา หรืออื่น ๆ การติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญที่ช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งการถ่ายทอดนโยบายและการรับข้อมูลข่าวสารจากส่วนงานนั้นมีความสำคัญยิ่ง

การสื่อสารภายในองค์กรที่ดี ที่จะช่วยสร้างความเข้าใจในนโยบายของผู้บริหาร และเป็นสิ่งเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์กร เพราะนโยบายการบริหารงานการจัดการขององค์กรเป็นส่วนสำคัญ และเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การสื่อสารภายในองค์กร จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับกิจกรรมและการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ จะ เกิด ขึ้น ใน องค์กร ทั้งนี้ หากการสื่อสารภายในองค์กรดี ชัดเจน ก็ จะ ส่งผล ให้การปฏิบัติงานตามนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน บุคลากรในองค์กรเกิดความพึงพอใจ และเข้าใจนโยบายได้อย่างชัดเจน และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน (นิภาพรรณ โสพัฒน, 2562)

ประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กรมีผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิผลการทำงานเป็นทีม เนื่องจากการติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการที่นำเอาข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่มีความสำคัญส่งต่อไปยังผู้รับสารผ่านช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม ปัญหาการสื่อสารในองค์กรส่วนใหญ่นั้นเกิดด้วยความไม่เข้าใจกัน การไม่สื่อสารระหว่างกันช่องทางการสื่อสารที่ไม่เพียงพอและการบิดเบือนของข้อมูล อีกทั้งยังพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการสื่อสารภายในองค์กรนั้นเกิดจากปัจจัยที่ถือเป็นปัญหาเรื้อรัง ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างกัน การแบ่งพรรคแบ่งพวก และระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร นอกจากนี้ ยังพบว่าทัศนคติของบุคลากรในองค์กรและการถูกปิดกั้นการสื่อสารของบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาการสื่อสารภายในองค์กรอีกด้วย (แพมมาลา วัฒนเสถียรสินธุ์, 2559) ดังนั้น หากมีทักษะในการสื่อสารที่ดีจะช่วยให้ได้งานตามต้องการ ทำงานได้อย่างราบรื่น รวดเร็ว ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานสูงและมีความสุขในการทำงาน และเมื่อทุกฝ่ายมีความพึงพอใจ วัตถุประสงค์ของการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรหรือหน่วยงานจะมีรายละเอียดที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้น กระบวนการสื่อสารในองค์กรที่ดีจะช่วยสร้างความเข้าใจในนโยบายในด้านต่าง ๆ ของผู้บริหาร และเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์กรในทางบวกและช่วยพัฒนาองค์กร จึงถือได้ว่าประสิทธิภาพการสื่อสาร นโยบายการบริหารขององค์กรเป็นส่วนสำคัญมาก และเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้นั้น และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน จะเห็นได้ว่า กระบวนการต่าง ๆ ในการทำงานขององค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายจะต้องทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารสายบังคับบัญชา บุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ และระหว่างบุคคลทั้งแนวดิ่ง แนวราบ และแนวตั้ง ภายในและภายนอกองค์กรสามารถบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์และประสิทธิผลสำเร็จด้วยดีนั้น ขั้นตอนกระบวนการสื่อสารในองค์กรถือเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการที่จำเป็นสำหรับทุกองค์กรหรือทุกหน่วยงาน เพราะถือว่าเป็นสื่อนำความต้องการ ความคิด ความรู้สึก ไปสู่ความเข้าใจในเป้าหมายระหว่างผู้บริหารต่อผู้ปฏิบัติงาน หัวหน้าต่อลูกน้อง บุคคลต่อบุคคล กลุ่มต่อกลุ่ม บุคคลต่อกลุ่ม หรือแม้กระทั่งระหว่างองค์กรเข้าด้วยกัน เพื่อให้การดำเนินงาน และกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างสอดคล้องหรือตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กร

สำหรับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามที่จรัสโณม ศิริรัตน์ (2558) ได้ศึกษาปัญหาการติดต่อสื่อสารของบุคลากรในองค์กร :กรณีศึกษาสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับปัญหาการติดต่อสื่อสารจากมากไปน้อย ได้แก่ ผู้ส่งข่าวสาร ผู้รับข่าวสาร ช่องทางข่าวสาร และตัวข่าวสารตามลำดับ และพบว่าปัญหาหลัก คือการสื่อสารทางวาจา ทำให้ข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อนรองลงมาคือ ความไม่ครอบคลุมในการส่งข่าวสารถึงทุกคนภายในหน่วยงาน สำหรับผู้ปฏิบัติงานที่ทำหน้าที่ส่งข่าวสาร การนำผลการวิจัยมาปรับปรุงกระบวนการทั้งด้านแจ้งข่าวทันทีที่ได้รับข้อมูล โดยเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงการส่งข้อมูลถึงทุกคนในเรื่องที่เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบหรือถือปฏิบัตินั้นแต่ยังพบปัญหาการสื่อสารและการรับข้อมูลข่าวสารที่มีเป็นจำนวนมาก และขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในกิจกรรมของห้องสมุดในด้านต่าง ๆ ที่จัดสำหรับสื่อสารให้ผู้ใช้บริการ หรือการสื่อสารถึงผู้ใช้บริการ ซึ่งบุคลากรทุกคน คือช่องทางสำคัญในการส่งข้อมูลต่อผู้ใช้บริการ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร จะช่วยให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร แกไขและวางแผนการทำงานหรือกิจกรรมส่งผลให้การทำงานที่ชัดเจนรวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ หรือ การสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ถึงผู้ใช้บริการที่ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อการร่วมกันพัฒนาการสื่อสารและใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากระบวนการ หรือขั้นตอนการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในองค์กร และประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กร ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กรอบแนวคิด

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้เครื่องมือแบบสอบถามในการวิจัย ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารในองค์กร ส่วนที่ 3 ข้อมูลประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร โดยคำถาม ส่วนที่ 1 ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 จะใช้ลักษณะคำถามแบบปลายปิด มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ เริ่มตั้งแต่ ระดับ 5 มากที่สุดไปถึงระดับ 1 น้อยที่สุด และส่วนที่ 4 จะใช้ลักษณะคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเสนอแนวคิดได้แบบอิสระ เพื่อหาแนวคิดใหม่ ๆ ในการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร โดยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยเบื้องต้นได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร : กรณีศึกษาสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1). ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ บุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งปฏิบัติงาน ประจำปี พ.ศ. 2566 ทุกระดับตำแหน่ง ได้แก่ ระดับปฏิบัติงาน ระดับชำนาญงาน ระดับปฏิบัติการ ระดับชำนาญการระดับหัวหน้าฝ่าย ระดับรองผู้อำนวยการ จำนวน 66 คน (สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2566)

2) เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษางานวิจัยและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถาม เป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ฝ่ายที่สังกัด ระดับตำแหน่งที่ครอง และประสบการณ์การทำงานในสำนักหอสมุดกลาง จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารในองค์กร จำนวน 26 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรโดยคำถาม จำนวน 21 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามจะใช้ลักษณะคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเสนอแนวคิดได้แบบอิสระ เพื่อหาแนวคิดใหม่ ๆ ในการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร

3) นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อที่ปรึกษา

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาการศึกษาไปเสนอ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ให้ครอบคลุมถึงการใช้ถ้อยคำสำนวน ความชัดเจนของข้อความ และความครอบคลุมของเรื่องที่ศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยกำหนดผลการประเมินความตรง

เชิงเนื้อหาต้องมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 0.50 ผลการประเมินพบว่า ทุกข้อคำถามมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.67-1.00 และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับแก้บางข้อ

5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

6) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 66 ชุด ในเดือนพฤศจิกายน 2566 – กุมภาพันธ์ 2567 ได้รับคืนจำนวน 66 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

7) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละส่วน ดังนี้

7.1) ใช้ค่าความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

7.2) ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสาร และประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร

7.3) ใช้การทดสอบค่าที (t-Test) สำหรับเปรียบเทียบข้อมูล 2 กลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่กำหนดตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของค่าเฉลี่ย ด้วยวิธี LSD โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ใช้การวิเคราะห์แบบถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis) สำหรับหาความสัมพันธ์แบบหลายตัวแปร ในการหา ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

5) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) วิเคราะห์คำตอบแบบปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาที่พบในการทำงาน สาเหตุของปัญหา และวิธีแก้ไขปัญหาเพื่อส่งเสริมการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสาร และประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร พบว่าบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมเกี่ยวกับปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารในองค์กร อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยมากทุกด้าน ด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านการสื่อสารแนวขวาง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.14 รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.07 มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.03 รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารในองค์กร

ปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารในองค์กร	$\bar{X}$	SD.	แปลผล
ด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง	4.07	0.73	เห็นด้วยมาก
ด้านการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน	3.85	0.76	เห็นด้วยมาก
ด้านการสื่อสารแนวขวาง	4.14	0.66	เห็นด้วยมาก
ด้านการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ	4.06	0.64	เห็นด้วยมาก
รวมทุกด้าน	4.03	0.65	เห็นด้วยมาก

บุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยมากทุกด้าน ด้านที่มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด คือ การกำหนดเป้าหมายการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 รองลงมาคือ การมอบหมายงานตามหน้าที่ที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.06 มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.09 รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร

ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร	$\bar{X}$	SD.	แปลผล
การกำหนดเป้าหมายการสื่อสาร	4.21	0.59	เห็นด้วยมาก
คุณภาพของการสื่อสาร	4.02	0.68	เห็นด้วยมาก
การมอบหมายงานตามหน้าที่	4.06	0.76	เห็นด้วยมาก
รวมทุกด้าน	4.09	0.64	เห็นด้วยมาก

2. เปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า เพศ อายุ ระดับตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ในสำนักหอสมุดกลางที่แตกต่างกันประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ไม่แตกต่างกัน สังกัดแตกต่างกัน ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในองค์กรกับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยรูปแบบการสื่อสาร ด้านการสื่อสารจากบนลงล่าง ด้านการสื่อสารจากล่างขึ้นบนด้านการสื่อสารแนวขวาง และด้านการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร

	X_1	X_2	X_3	X_4	y
X_1	-	.858**	.771**	.717**	.819**
X_2		-	.880**	.836**	.869**
X_3			-	.813**	.888**
X_4				-	.770**
y					-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารในองค์กร ด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง ด้านการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน ด้านการสื่อสารแนวขวาง และด้านการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร พบว่า ทุกปัจจัยรูปแบบการสื่อสารในองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ตามลำดับ ดังนี้ ด้านการสื่อสารแนวขวาง (X_3) ด้านการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน (X_2) ด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง (X_1) และ ด้านการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (X_4)

4. ปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กร ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กร ด้านการสื่อสารแนวขวาง (X_3) และด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง (X_1) ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ปัจจัย	b	SE _b	β	R	R ²	F	Sig.
X_3	.615	.078	.634	.888	.789	239.854**	.00
$X_3 \ X_1$	.289	.071	.330	.913	.834	157.740**	.00
a = 0.373	R = 0.913	R ² = 0.834	SE _{est} = 0.265				

ปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีด้วยกัน 2 ปัจจัย ได้แก่ ด้านการสื่อสารแนวขวาง (X_3) และด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง (X_1) ทั้ง 2 ปัจจัยสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ร้อยละ 83.4

สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยใช้คะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.373 + 0.615(X_3) + 0.289(X_1)$$

จากสมการพยากรณ์พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กร (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 2 ปัจจัย ได้แก่ ด้านการสื่อสารแนวขวาง (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.615 และด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.289 หมายความว่า ปัจจัยรูปแบบการสื่อสารด้านการสื่อสารแนวขวาง และด้านการสื่อสารแบบบนลงล่างส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จากค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

หากไม่พิจารณาตัวแปรทั้ง 2 ด้านของปัจจัยรูปแบบการสื่อสารจะพบว่า มีค่าคงที่อยู่ที่ระดับ 0.373 หน่วย หากบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มีระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการสื่อสารในองค์กรด้านการสื่อสารแนวขวางเพิ่มมากขึ้น 1 หน่วย จะมีผลทำให้ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรเพิ่มขึ้น 0.615 หน่วย ทั้งนี้เมื่อกำหนดให้ปัจจัยด้านอื่นมีค่าคงที่

หากบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มีระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการสื่อสารในองค์กรด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง เพิ่มมากขึ้น 1 หน่วย จะมีผลทำให้ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรเพิ่มขึ้น 0.289 หน่วย ทั้งนี้เมื่อกำหนดให้ปัจจัยด้านอื่นมีค่าคงที่

สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยใช้คะแนนมาตรฐาน ได้แก่

$$Z = 0.634(X_3) + 0.330(X_1)$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร : กรณีศึกษาสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ศึกษาวิจัยเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพศ อายุ สังกัด ระดับตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานในสำนักหอสมุดกลาง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ไม่แตกต่างกัน สังกัดต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งขัดแย้งกับผลงานวิจัยของณัฐอร กิรติลาภิน (2560) พบว่า บุคลากรโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) ที่มีหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในปัจจุบัน แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กรไม่แตกต่างกัน เพื่อให้ทราบความแตกต่างระหว่างคู่จึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Fisher's Least Significant Difference (LSD) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่า ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรสังกัดสำนักงานผู้อำนวยการ มีประสิทธิภาพแตกต่างกับบุคลากรฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศและฝ่ายบริการทรัพยากรสารสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยบุคลากรสำนักงานผู้อำนวยการมีประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร สูงกว่าบุคลากรฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศและฝ่ายบริการทรัพยากรสารสนเทศ

ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรสังกัดฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศมีประสิทธิภาพแตกต่างกับบุคลากรฝ่ายเทคโนโลยีห้องสมุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และห้องสมุดองค์กรักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยบุคลากรฝ่ายเทคโนโลยีห้องสมุดมีประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร สูงกว่าบุคลากรฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ และบุคลากรห้องสมุดองค์กรักษ์มีประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร สูงกว่าบุคลากรฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ

ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรสังกัดฝ่ายบริการทรัพยากรสารสนเทศมีประสิทธิภาพแตกต่างกับบุคลากรฝ่ายเทคโนโลยีห้องสมุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และห้องสมุดองค์กรักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยบุคลากรฝ่ายเทคโนโลยีห้องสมุดมีประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร สูงกว่าบุคลากรฝ่ายบริการทรัพยากรสารสนเทศ และบุคลากรห้องสมุดองค์กรักษ์มีประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร สูงกว่าบุคลากรฝ่ายบริการทรัพยากรสารสนเทศ นอกจากนี้มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บุคลากรสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารในองค์กรอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.03 และมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสื่อสารอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.09

เพศ อายุ ระดับตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานในสำนักหอสมุดกลางที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ไม่แตกต่างกัน

สังกัดแตกต่างกันมีประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในองค์กร และประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารในองค์กรมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง ด้านการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน ด้านการสื่อสารแนวขวาง และด้านการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ

ประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ ดังนี้ ด้านการสื่อสารแนวขวาง (X_3) ด้านการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน (X_2) ด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง (X_1) และ ด้านการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (X_4)

2.1 ด้านการสื่อสารแนวขวาง มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจัยภายในการสื่อสารแนวขวาง บุคลากรมีการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานเป็นลายลักษณ์อักษรได้เป็นอย่างดี เช่น อีเมล การใช้บันทึกย่อ Post-it และการใช้ Application LINE และสามารถติดต่อประสานงานกับเพื่อนร่วมงานต่างแผนกหรือต่างสายงานได้อย่างราบรื่น รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย และมีการประชุมหารือร่วมกันแสดงว่า บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการสื่อสารเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงานเพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ ไปพัฒนาการปฏิบัติงาน เป็นการช่วยเหลือกันและกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน ช่วยกันทำงานรวมถึงการปรึกษาหารือในการร่วมกันทำงานเป็นทีม เพื่อที่จะได้ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นไปอีก

2.2 ด้านการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจัยภายในการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน โดยบุคลากรมีการรายงานผลการดำเนินงานต่อผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาเมื่อดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จสิ้น สามารถแจ้งให้ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาทราบเมื่อพบปัญหาหรือข้อขัดแย้งในการทำงาน รวมถึงผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้ได้รับทราบผลการดำเนินงาน และร่วมแสดงความคิดเห็นเสมอ และสามารถแสดงความคิดเห็นหรือเสนอความคิดใหม่ร่วมกับผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาได้โดยตรง แสดงว่า บุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาหน่วยงาน มีการรายงานการดำเนินงาน และมีความตั้งใจในการแจ้งข้อมูลข่าวสารแก่ผู้บังคับบัญชาเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้รับข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลเป็นผลดีในการขับเคลื่อนองค์กรต่อไป

2.3 ด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจัยภายในการสื่อสารแบบบนลงล่าง โดยที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาเป็นผู้สื่อสารนโยบายและแผนการต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาแจ้งข่าวสารที่จำเป็นเกี่ยวกับหน่วยงาน และการปฏิบัติงานให้ท่านทราบอย่างสม่ำเสมอผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ และร่วมแก้ไขปัญหาและเปิดโอกาสให้เข้าปรึกษาเกี่ยวกับงานโดยไม่ต้องนัดล่วงหน้า แสดงว่า ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งข้อมูล ข่าวสาร หรือการถ่ายทอดข้อมูลต่าง ๆ ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือบุคลากรภายในองค์กร ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการบริหารและพัฒนาขับเคลื่อนองค์กรต่อไป

2.4 ด้านการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจัยภายในการสื่อสารจากบนลงล่าง โดยที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานติดต่อสื่อสารเรื่องงานผ่านโซเชียลแอปพลิเคชัน เช่น Line /Facebook /Messenger และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Application LINE/ Facebook) ภายในองค์กร สามารถเข้าถึงท่านได้อย่างรวดเร็วและเข้าใจง่าย ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน มีปฏิสัมพันธ์ต่อท่านด้วยน้ำเสียง ท่าทีและกิริยาที่เหมาะสม และเพื่อนร่วมงานแก้ไขปัญหการทำงานโดยใช้วิธีการปรึกษาหารือทางวาจาเป็นส่วนใหญ่ แสดงว่า บุคลากรทุกคนตระหนักและให้

ความสำคัญการสื่อสาร ยอมรับและยินดีในรูปแบบการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อร่วมกันทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรต่อไป

3. ปัจจัยด้านรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กรของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีด้วยกัน 2 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปยังปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุด ด้านการสื่อสารแนวขวาง (X_3) และด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง (X_1)

3.1 ด้านการสื่อสารแนวขวาง เป็นปัจจัยอันดับแรกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ถ้าหน่วยงานมีการส่งเสริมการสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับงานในระดับเดียวกัน หรือร่วมร่วมงานต่างแผนก/ฝ่าย ให้มากขึ้น จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลางเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของณฐกร กิตติลาภิน (2560) พบว่า การสื่อสารแบบแนวนอนมากที่สุด รองลงมาคือการสื่อสารแบบบนลงล่าง และการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน ส่วนการสื่อสารแบบแนวไขว้น้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะบุคลากรโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) ส่วนใหญ่เป็นระดับปฏิบัติงานและอยู่ในหน่วยงานที่ให้บริการผู้ป่วย ซึ่งการปฏิบัติงานในแผนกนี้ต้องมีการติดต่อสื่อสารกับแผนกอื่น ๆ ในการส่งต่อข้อมูลของผู้ป่วยหรือส่งต่อผู้ป่วยไปให้บริการยังแผนกต่าง ๆ ในโรงพยาบาล ทำให้ต้องมีการสื่อสารในระดับเดียวกันมากที่สุด

3.2 ด้านการสื่อสารแบบบนลงล่าง เป็นปัจจัยอันดับที่สองที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ถ้าหน่วยงานมีการส่งเสริมการสื่อสารตามลำดับชั้น จากผู้บังคับบัญชา หัวหน้าฝ่าย หรือหัวหน้างาน ในการส่งข้อมูลข่าวสารให้มากขึ้น ทั้งเรื่องนโยบาย แนวทางปฏิบัติงาน ในหลาย ๆ ช่องทาง หรือเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ในการปฏิบัติงาน ในกิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของรัชก เชื้อแพทย์ (2563) พบว่า ระดับรูปแบบการสื่อสารในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ โดยเรียงตามลำดับจากค่าสูงมาต่ำ คือด้านการสื่อสารจากบนลงล่าง โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือ ด้านการสื่อสารจากบนลงล่าง ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บังคับบัญชามีการสั่งการหรือมีการติดต่อข่าวสารด้วยตนเอง ทำให้ข้อมูลเกิดข้อผิดพลาดได้น้อย และสามารถนำไปเผยแพร่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของณฐกร กิตติลาภิน (2560) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารควรมีช่องทางการสื่อสารไปยังผู้ใต้บังคับบัญชามากขึ้น เพื่อให้บุคลากรได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้บริหารเพิ่มมากขึ้น โดยอาจจะเป็นผู้บริหารพบพนักงานหรือมีการสื่อสารในเรื่องของการดำเนินการ หรือการพัฒนาองค์กรในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ในนโยบายของผู้บริหารและสามารถปฏิบัติได้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวรวัช เอี่ยมสำอางค์ (2557) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษารูปแบบการติดต่อสื่อสารภายในและภายนอกองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การติดต่อสื่อสารภายในองค์กร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงาน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ด้านการติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง ด้านการติดต่อสื่อสารจากล่างขึ้นบน และด้านการติดต่อสื่อสารแนวนอน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ที่แตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ไม่แตกต่างกัน ขณะที่สังกัดที่แตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2 การสื่อสารแบบบนลงล่าง การสื่อสารแบบล่างขึ้นบน การสื่อสารแนวขวาง และการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ ดังนี้ การสื่อสารแนวขวาง (X_3) การสื่อสารแบบล่างขึ้นบน (X_2) การสื่อสารแบบบนลงล่าง (X_1) และการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (X_4)

1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร ของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีด้วยกัน 2 ปัจจัย ตามลำดับ ดังนี้ การสื่อสารแนวขวาง (X_3) และการสื่อสารแบบบนลงล่าง (X_1)

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษาวิจัย สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ลำดับ คือการสื่อสารแนวขวาง และการสื่อสารแบบบนลงล่าง จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมการสื่อสารเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป ดังนี้

2.1 ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น ทศนคติกับเพื่อนร่วมงานทั้งในเรื่องงาน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการทำงาน ความภาคภูมิใจในการทำงาน หรือแม้กระทั่งเรื่องส่วนตัวโดยเพื่อนร่วมงานรับฟังปัญหา ร่วมช่วยกันแก้ไขปัญหามา เป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง ทั้งเรื่องข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคลากรทุกคน โดยไม่จำกัดลำดับชั้นหรือหน้าที่

2.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ สร้าง/พัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลการสื่อสารของสำนักหอสมุดกลาง ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป มีเครื่องมือการทำงานร่วมกัน เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) Application Line Facebook Slack Microsoft Teams เพื่อเพิ่มความสะดวกในการสื่อสารระหว่างบุคลากรกลุ่มงานเดียวกันหรือต่างกลุ่มงาน สำหรับการสื่อสารแนวขวางหรือการสื่อสารในระดับเดียวกันภายในองค์กรจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการประสบความสำเร็จขององค์กร

2.3 ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจงกับบุคลากรได้บังคับบัญชาโดยตรง และทุกคน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย แผน หรือกระบวนการทำงานต่าง ๆ ของหน่วยงาน และจะเป็นโอกาสที่ดีสำหรับผู้บริหารระดับสูงในการสื่อสารกับบุคลากรโดยตรง จะได้รับฟังข้อเสนอแนะ ตอบข้อคำถามทำให้บุคลากรได้ข้อมูลที่ต้องการ จะช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลดความสับสน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรทุกคน ส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรต่อไป

2.4 ควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการสื่อสาร โดยการกำหนดทั้งหลักสูตรการอบรม ผู้เขียน ผู้ส่ง วิธีการเนื้อหา รูปแบบต่าง ๆ ในการสื่อสารและช่องทางให้เหมาะสม สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายทุกระดับ และประเมินผลการดำเนินงานด้านการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อยอด

3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการสื่อสารของบุคลากร บรรยากาศในการสื่อสาร ปัจจัยทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือดิจิทัลและแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงการสื่อสารภายในองค์กร

3.2 การศึกษาบทบาทวัฒนธรรมองค์กรในการสื่อสาร สำนวณค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กรมีผลต่อวิธีการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน พฤติกรรมในการสื่อสาร ซึ่งอาจมีผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กร

3.3 การศึกษาเรื่องนวัตกรรมการสื่อสารใหม่ ๆ ในการสื่อสารในองค์กรเพื่อปรับปรุงและประสิทธิภาพในการทำงานและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างบุคลากร

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพิมล เมฆสวัสดิ์ อธิการผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมผู้ใช้และวิจัย สำนักหอสมุดกลาง รองศาสตราจารย์ ดร.ฐาศกร จันทะเสริญ รองศาสตราจารย์ ดร.อัศรา ประเสริฐสิน ที่ช่วยพิจารณาแนวทางการวิจัย และให้ความอนุเคราะห์เป็นทั้งที่ปรึกษา ให้คำปรึกษาออกแบบวิธีวิจัย และเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งกรุณาให้ความช่วยเหลือในการอ่านและตรวจสอบข้อมูล ทำให้งานวิจัยครั้งนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- จรัสโณม ศิริรัตน์. (2558). ปัญหาการติดต่อสื่อสารของบุคลากรในองค์กร: กรณีศึกษาสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. โครงการวิจัยสถาบัน. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- ณัฐอร กิตติลาภิน. (2560). รูปแบบและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กร กรณีศึกษาโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศิลปากร. เพชรบุรี.
- นภาพร ไทยเหนือ (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารภายในหน่วยงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (การศึกษานิพนธ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- นิภาพรณ โสพัฒน์. (2562). วิธีการสื่อสารในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ. วารสารสมาคมพัฒนาวชิราวุธวิชาการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 1(3), 23.
- แพมมาลา วัฒนเสถียรสินธุ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการสื่อสารในองค์กร กรณีศึกษาบริษัทยูนิเท็ด แอสตันดาร์ด เทอร์มินัล จำกัด (มหาชน). (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- รัชชก เชื้อแพทย์. (2563). รูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพของบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา.

วรพงษ์ เอี่ยมสำอางค์. (2557). การศึกษารูปแบบการติดต่อสื่อสารภายในและภายนอกองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. กรุงเทพฯ.

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2566). โครงสร้างหน่วยงาน กรอบอัตรากำลังตามโครงสร้างภายในของสำนักหอสมุดกลาง. <https://lib.swu.ac.th/organizational-structure/>

การประยุกต์ใช้แนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท ร่วมกับการพัฒนาระบบ สารสนเทศด้วยลาราวเลเฟรมเวิร์ก เพื่อควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูล

ทศพล งามวิษุกร* และ ศันสนีย์ สุ่มกล้า²

รับบทความ 16 ธันวาคม 2567 แก้ไขบทความ 13 พฤษภาคม 2568 ตอรับบทความ 28 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลในระบบสารสนเทศเป็นเรื่องสำคัญที่นักวิเคราะห์ออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศต้องคำนึงถึง ผู้ใช้งานระบบสารสนเทศควรเข้าถึงข้อมูลได้เฉพาะตามบทบาทของตนเองเท่านั้น เพื่อสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้กับข้อมูลในระบบสารสนเทศและเพื่อสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่มีหลักการสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูล และกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจโดยมิชอบ แนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท (Role-Based Access Control: RBAC) จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบโครงสร้างฐานข้อมูลและพัฒนาระบบสารสนเทศร่วมกับลาราวเลเฟรมเวิร์กที่มีคุณลักษณะรองรับการพัฒนาระบบสารสนเทศในเรื่องการเข้าถึงระบบตามสิทธิ์ที่กำหนด ทำให้สามารถพัฒนาระบบสารสนเทศในเรื่องการเข้าถึงระบบตามสิทธิ์พื้นฐานบทบาทได้สะดวกรวดเร็วและถูกต้อง ส่งผลให้ผู้ควบคุมข้อมูลของระบบสารสนเทศนั้นสามารถบริหารจัดการสิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูลในระบบสารสนเทศให้เป็นไปตามระดับสิทธิ์การใช้งานในแต่ละบทบาท ทำให้มีความยืดหยุ่น รองรับการบริหารเปลี่ยนโยกย้ายบทบาทของบุคลากรที่เป็นผู้ใช้งานระบบสารสนเทศ สร้างความมั่นคงปลอดภัย และป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาตให้กับข้อมูลในระบบสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท; การบริหารจัดการสิทธิ์เข้าถึงข้อมูล; การพัฒนาระบบสารสนเทศด้วยลาราวเลเฟรมเวิร์ก

Secure Data Access Management in Information Systems Using Role-Based Access Control with Laravel Framework

Tossapon Ngamwichukorn* and Sansanee Sumklam

Received 16 December 2024.; Revised 13 May 2025; Accepted 28 May 2025

Abstract

Access control in information systems is a critical aspect that system analysts and developers must carefully consider. Users should be granted access to information strictly based on their roles, in order to ensure data security and comply with the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019). This law emphasizes the protection of personal data and mandates that data controllers implement appropriate security measures to prevent the unauthorized loss, access, use, alteration, modification, or disclosure of personal data. The concept of Role-Based Access Control (RBAC) has therefore been applied in the design of database structures and the development of information systems. When integrated with the Laravel framework which supports role-based access control system development becomes more efficient, accurate, and streamlined. This integration enables the system administrator to manage user access rights according to defined role levels. It also provides flexibility in adapting to personnel role changes and ensures robust data protection by preventing unauthorized access to sensitive information within the system.

Keywords: Role-Based Access Control; Access Rights Management; Information System Development with Laravel Framework

บทนำ

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ได้กำหนดบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) และผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) และมีประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเรื่อง มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2565 โดยเนื้อหาส่วนหนึ่งได้กำหนดให้มีการบริหารจัดการสิทธิการเข้าถึงตามสิทธิ (management of privileged access rights) การทบทวนสิทธิการเข้าถึงของผู้ใช้งาน (review of user access rights) และการถอดถอนหรือปรับปรุงสิทธิการเข้าถึง (removal or adjustment of access rights) ซึ่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ได้รับมอบหมายจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) ให้มีหน้าที่พัฒนาระบบสารสนเทศและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในระบบสารสนเทศอยู่ในฐานะผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) จำเป็นต้องศึกษาเทคนิคหรือแนวคิดทฤษฎีที่สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ประกาศข้อบังคับภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 แล้วนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาปรับปรุงระบบสารสนเทศจนสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย

แนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท (Role-Based Access Control: RBAC) คือ แนวคิดในการกำหนดสิทธิโดยใช้บทบาทของผู้ใช้งาน ซึ่งมีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ผู้ใช้ (User) บทบาท (Role) และสิทธิ (Permission) ซึ่งแนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาทไม่ได้กำหนดสิทธิให้กับผู้ใช้โดยตรง แต่จะกำหนดสิทธิให้กับบทบาทว่าสามารถมีสิทธิใดบ้าง โดยผู้ใช้จะถูกกำหนดบทบาทให้อย่างน้อย 1 บทบาท หรือมากกว่า โดยบทบาทสามารถสืบทอดได้ (inherited) และให้ส่วนของการกำหนดสิทธิสามารถทำการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย โดยจะส่งผลให้กับผู้ใช้ทุกคนภายใต้บทบาทที่ได้ทำการเปลี่ยนแปลง (จิตติภัทร ผสมทรัพย์, 2563) จึงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับข้อกำหนดในมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2565 ในเรื่องการบริหารจัดการสิทธิการเข้าถึงตามสิทธิ และสอดคล้องกับบริบทบทบาทและสิทธิที่ผู้ใช้งานระบบต้องการ

ลาราวเอลเฟรมเวิร์ก (Laravel Framework) เป็นเฟรมเวิร์ก PHP แบบโอเพ่นซอร์สที่ออกแบบมาเพื่อทำให้การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสามารถทำได้ง่าย มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ สำหรับนักพัฒนาทุกระดับ โดยมีคุณสมบัติหรือเครื่องมือสำหรับการพัฒนาระบบที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งรวมทุกสิ่งที่นักพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันต้องการไว้ในที่เดียว ด้วยชุดเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น dependency injection, an expressive database abstraction layer, queues and scheduled jobs, unit and integration testing เป็นต้น และมีชุดเครื่องมือเริ่มต้นอย่าง Laravel Breeze หรือ Laravel Jetstream ที่ทำให้สามารถเริ่มต้นพัฒนาแอปพลิเคชันได้อย่างรวดเร็ว พร้อมโครงสร้างที่ยืดหยุ่น และสามารถขยายต่อได้ง่าย

แนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท (Role-Based Access Control: RBAC)

Role-Based Access Control: RBAC คือ การควบคุมการเข้าถึงโดยแบ่งตามบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย ส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ผู้ใช้ (User) บทบาท (Role) และสิทธิ (Permission) ซึ่ง RBAC ไม่ได้กำหนดสิทธิให้กับผู้ใช้โดยตรง แต่จะกำหนดสิทธิให้กับบทบาทว่าสามารถมีสิทธิใดบ้าง โดยผู้ใช้จะถูกกำหนดบทบาทให้อย่างน้อย 1 บทบาท หรือมากกว่า โดยบทบาทสามารถสืบทอดได้ (inherited) และให้ส่วนของการกำหนดสิทธิสามารถทำการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย โดยจะส่งผลให้กับผู้ใช้ทุกคนภายใต้บทบาทที่ได้ทำการเปลี่ยนแปลง (จิตติภัทร ผสมทรัพย์, 2563)

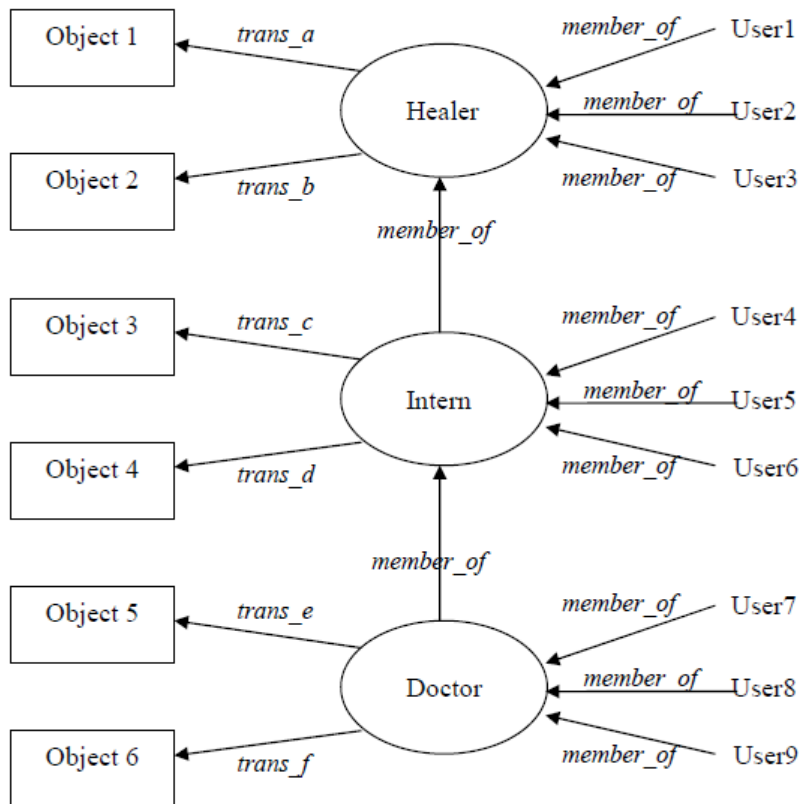
การควบคุมการเข้าถึงบนพื้นฐานของบทบาท (Role-Based Access Control: RBAC) ถือเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการชุดสิทธิ์การเข้าถึง โดยมีความสะดวกในการดูแลและบำรุงรักษา ได้ถือกำเนิดขึ้นตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1970 ในระบบออนไลน์ที่มีผู้ใช้และแอปพลิเคชันจำนวนมาก โดยมอบสิทธิ์การเข้าถึงให้กับ “บทบาท” แทนการกำหนดสิทธิ์ให้แก่ “ผู้ใช้” โดยตรง และผู้ใช้จะได้รับสิทธิ์ผ่านการสวมบทบาทที่ตนได้รับมอบหมาย (Jaibir Singh, Suman Rani & Vipin Kumar, 2024)

เอกสารบทความตีพิมพ์เรื่อง Role-Based Access Control ที่เขียนโดย David F.Ferraiolo , D. Richard Kuhn ถูกเผยแพร่โดยสถาบันมาตรฐานและเทคโนโลยีแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Institute of Standards and Technology: NIST) ในการประชุม 15th National Computer Security Conference (NCSC) ที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 13-16 ตุลาคม 2535 ที่ Baltimore, Maryland, United States. เขียนอธิบายไว้ดังนี้

RBAC (Role-Based Access Control) มีความยืดหยุ่นในด้านนโยบายและโครงสร้างขององค์กร ซึ่งหนึ่งในข้อดีที่ดีที่สุดก็คือ ความสามารถในการบริหารจัดการ

เมื่อบทบาทถูกกำหนดภายในระบบแล้ว บทบาทเหล่านี้มักจะค่อนข้างคงที่หรือเปลี่ยนแปลงช้าเมื่อเวลาผ่านไป งานบริหารคือการมอบและเพิกถอนการเป็นสมาชิกของบทบาทที่ระบุไว้ในระบบ เมื่อมีคนใหม่เข้ามาในองค์กร ผู้ดูแลระบบเพียงแค่มอบการเป็นสมาชิกให้กับบทบาทที่มีอยู่ เมื่อบทบาทของบุคคลเปลี่ยนแปลง การเป็นสมาชิกในบทบาทเดิมสามารถลบออกได้ง่ายและมอบบทบาทใหม่ได้ ในที่สุดเมื่อบุคคลออกจากองค์กร การเป็นสมาชิกในทุกบทบาทจะถูกลบออก ซึ่งสำหรับองค์กรที่มีการหมุนเวียนบุคลากรสูง นโยบายความปลอดภัยที่อิงตามบทบาทจึงเป็นทางเลือกที่สมเหตุสมผลที่สุด (David F.Ferraiolo & D. Richard Kuhn, 1992)

ตัวอย่าง องค์กรโรงพยาบาลมีผู้ที่มีบทบาทในการรักษาหลายบทบาท เช่น ผู้บำบัด (Healer), แพทย์ฝึกหัด (Intern), แพทย์ (Doctor) เป็นต้น

ภาพที่ 1 Multiple-Role relationships

หมายเหตุ. จาก “Role-Based Access Controls”, David F.Ferraiolo & D. Richard Kuhn, 1992, p. 8 (<https://csrc.nist.gov/files/pubs/conference/1992/10/13/rolebased-access-controls/final/docs/ferraiolo-kuhn-92.pdf>)

จากภาพที่ 1 การให้สิทธิ์การเป็นสมาชิกแก่บทบาทแพทย์ หมายความว่าสามารถเข้าถึงธุรกรรมทั้งหมดที่กำหนดโดยบทบาทแพทย์ฝึกหัดและบทบาทผู้บำบัด รวมถึงธุรกรรมของแพทย์ด้วย ในทางกลับกัน การให้สิทธิ์การเป็นสมาชิกแก่บทบาทแพทย์ฝึกหัดและบทบาทผู้บำบัด จะไม่สามารถเข้าถึงธุรกรรมของแพทย์ได้ และการให้สิทธิ์การเป็นสมาชิกแก่บทบาทผู้บำบัดหมายความว่าเข้าถึงทรัพยากรที่ได้รับอนุญาตภายใต้บทบาทผู้บำบัดเท่านั้น

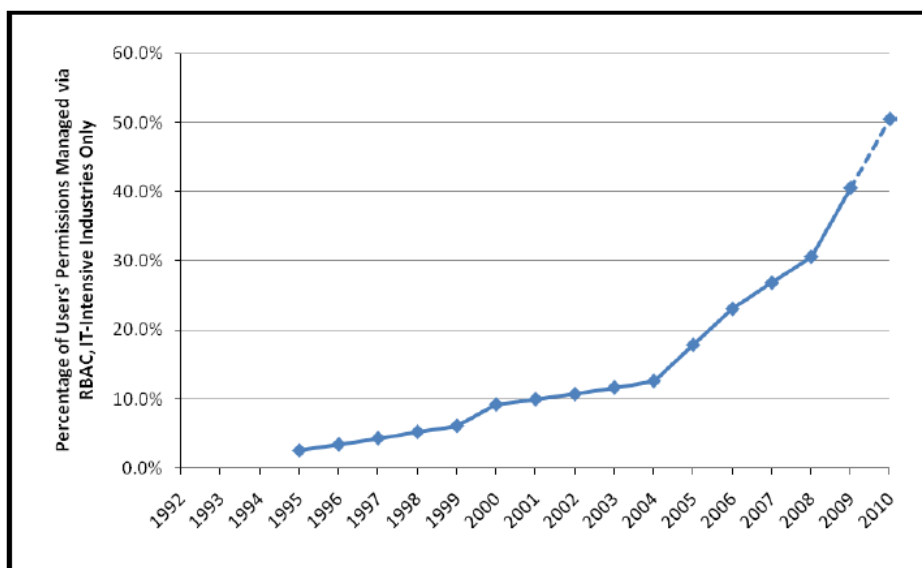
ในปี พ.ศ. 2553 มีการเผยแพร่เอกสารผลการศึกษานำแนวคิด Role-Based Access Control ไปประยุกต์ใช้งานในองค์กรต่าง ๆ มากมาย จากสถาบันมาตรฐานและเทคโนโลยีแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Institute of Standards and Technology: NIST) ที่แสดงให้เห็นว่า Role-Based Access Control: RBAC ได้รับการยอมรับว่าเป็นการทำให้การบริหารการเข้าถึงง่ายขึ้นและเพิ่มความชัดเจนทั้งในนโยบายการควบคุมการเข้าถึงและโครงสร้างขององค์กร ดังนี้

เมื่อผู้ใช้เปลี่ยนตำแหน่งภายในองค์กร การจัดเตรียมสิทธิ์จะง่ายขึ้นโดยการมอบหมายบทบาทที่เหมาะสมให้กับผู้ใช้ แทนการมอบหมายสิทธิ์ทั้งหมดให้กับผู้ใช้

การถอดสิทธิ์ (deprovisioning) จะเป็นอัตโนมัติโดยการลบบทบาทที่ไม่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งใหม่ของผู้ใช้ ผู้ดูแลระบบสารสนเทศเพียงแค่อัปเกรดสิทธิ์ใหม่ให้กับบทบาทที่เหมาะสม และสิทธิ์เหล่านั้นจะถูกส่งต่อไปยังผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดผ่านบทบาท

การตรวจสอบนโยบายการควบคุมการเข้าถึงจะทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจากบทบาทต่าง ๆ อาจมีข้อมูลผู้ใช้และสิทธิ์อยู่ในที่เดียวกัน การเข้าใจนโยบายการควบคุมการเข้าถึงที่บังคับใช้ในองค์กรในปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญในการระบุภัยคุกคามด้านความปลอดภัย และอาจช่วยในการรับรองและการตรวจสอบที่กฎหมายกำหนด (Alan C. O'Connor & Ross J. Loomis, 2010)

การสำรวจแนวโน้มการใช้บทบาทและแนวทางนโยบายการควบคุมการเข้าถึง ตามแนวคิด Role-Based Access Control ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 RBAC Adoption, 1992-2010

หมายเหตุ: สํารวจในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดโดยรหัส NAICS 2 หลัก ได้แก่ สาธารณูปโภค การผลิต การค้าส่ง การค้าปลีก ข้อมูล การเงินและการประกันภัย บริการด้านวิชาชีพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี บริการด้านการศึกษา การดูแลสุขภาพและความช่วยเหลือทางสังคม ศิลปะ ความบันเทิงและสันทนาการ บริการอื่น ๆ และการบริหารสาธารณะ

หมายเหตุ. จาก “2010 Economic Analysis of Role-Based Access Control Final Report”, Alan C. O'Connor & Ross J. Loomis, 2010, p. 14 (https://csrc.nist.gov/files/pubs/other/2010/12/19/economic-analysis-of-rbac-final-report/final/docs/20101219_rbac2_final_report.pdf)

ผลการสำรวจระบุว่า การใช้บทบาทมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 1994 โดยอัตราการนำ RBAC มาใช้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปี 2004 และอีกครั้งในปี 2008 (Alan C. O'Connor & Ross J. Loomis, 2010)

วิทยานิพนธ์เรื่องการพิสูจน์ตัวจริงอิงบทบาทสำหรับเว็บเซอร์วิสองค์กร พ.ศ. 2558 สรุปผลการวิจัยไว้ว่า บริการพิสูจน์ตัวจริงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการใช้งานกับบริการต่าง ๆ ที่มีการให้บริการผ่านอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ทั่วไป เว็บเซอร์วิส เว็บแอปพลิเคชัน หรือแม้แต่แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าสู่ระบบสำหรับให้ผู้ใช้ใช้งานเข้าถึงบริการที่มีไว้ให้เฉพาะผู้ที่ได้รับอนุญาตเข้าถึงเท่านั้น อีกส่วนหนึ่งเป็นการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลหรือเอกสารต่าง ๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้แนะนำแนวคิดการพัฒนาบริการพิสูจน์ตัวจริงอิงบทบาท โดยนำแบบจำลอง Role-Based Access Control เข้ามาเป็นแนวทางในการจัดการการอนุญาตการใช้งานต่าง ๆ ของเว็บเซอร์วิส เพื่อกำหนดการอนุญาตได้ละเอียดมากขึ้น (ภูวนาล กอบคำ, 2558)

ในปี 2024 Marquis Yewande Alice ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การควบคุมการเข้าถึงตามบทบาทอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดความเสี่ยงจากบุคคลภายใน ในบริบทองค์กรที่หลากหลาย ผลการศึกษาพบว่า Role-Based Access Control (RBAC) มีประสิทธิภาพในการลดการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาตและการรั่วไหลของข้อมูล จึงสามารถลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามภายในได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในปี 2025 Surendra and Vitla ได้ศึกษาเรื่องการควบคุมการเข้าถึงตามบทบาท (RBAC) และผลกระทบต่อนโยบายความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ขององค์กร ผลการศึกษาพบว่า การควบคุมการเข้าถึงตามบทบาท (RBAC) เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพและทรงพลังในการจัดการการเข้าถึงทรัพยากรที่สำคัญภายในองค์กร ช่วยลดความเสี่ยงต่าง ๆ เช่น การเข้าถึงที่ไม่ได้รับอนุญาต ภัยคุกคามจากบุคคลภายใน และการเพิ่มสิทธิ์โดยไม่เหมาะสม โดยการรับรองว่าผู้ใช้จะได้รับสิทธิ์การเข้าถึงเฉพาะที่จำเป็นสำหรับบทบาทของตนเท่านั้น การนำ RBAC มาใช้ช่วยให้องค์กรสามารถจัดการการเข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ รับรองความสอดคล้องกับมาตรฐานทางกฎหมาย และการปรับปรุงด้านความปลอดภัยโดยรวม

สาระสำคัญโดยสรุปของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

ได้ให้คำจำกัดความข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) คือ ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม แต่จะไม่นับรวมข้อมูลของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว และได้กำหนดบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลดังนี้ (สภาคิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย, 2563)

- 1) เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Subject) ตามกฎหมายไม่ได้ให้คำนิยามไว้ แต่โดยหลักการทั่วไปแล้วหมายถึง บุคคลที่ข้อมูลนั้นระบุไปถึง
- 2) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) คือ บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น หน่วยงานของรัฐ หรือ เอกชนโดยทั่วไป ที่เก็บรวบรวม ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนหรือลูกค้าที่มาใช้บริการ
- 3) ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) คือ บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น บริการ cloud service เป็นต้น

โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) และ ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) มีหน้าที่
ดังนี้

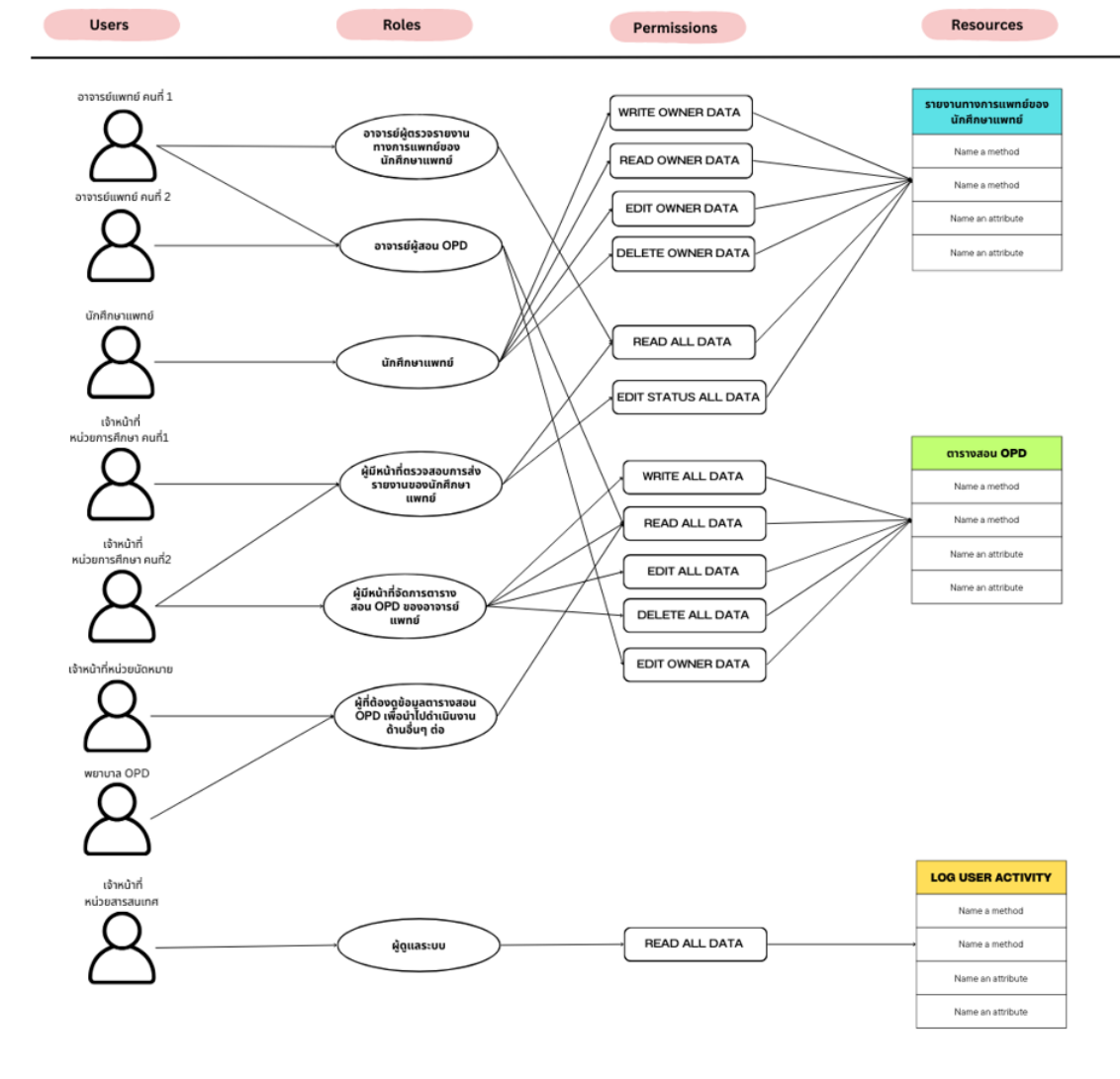
หน้าที่ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller)	หน้าที่ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor)
• จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัย • มีระบบตรวจสอบการลบ/ทำลายข้อมูล เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาเก็บรักษา • แจ้งเหตุละเมิดแก่สำนักงานภายใน 72 ชม. • ป้องกันการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลโดยมิชอบ • บันทึกรายการเมื่อมีการเก็บรวบรวม การใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล • แต่งตั้งตัวแทนในราชอาณาจักร (กรณีอยู่ที่ต่างประเทศ)	• ดำเนินการตามคำสั่งที่ได้รับจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล • จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม รวมทั้งแจ้งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทราบถึงเหตุการณ์ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล • จัดทำและเก็บรักษาบันทึกรายการของกิจกรรมการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

ภาพที่ 3 หน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller)
และผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor)

หมายเหตุ. ดัดแปลงจาก “สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 The Personal Data Protection Act.”, สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564, หน้า 9
(https://www.dct.or.th/upload/downloads/1612025563SummaryPDPA_DigitalCouncilofThailand.pdf).

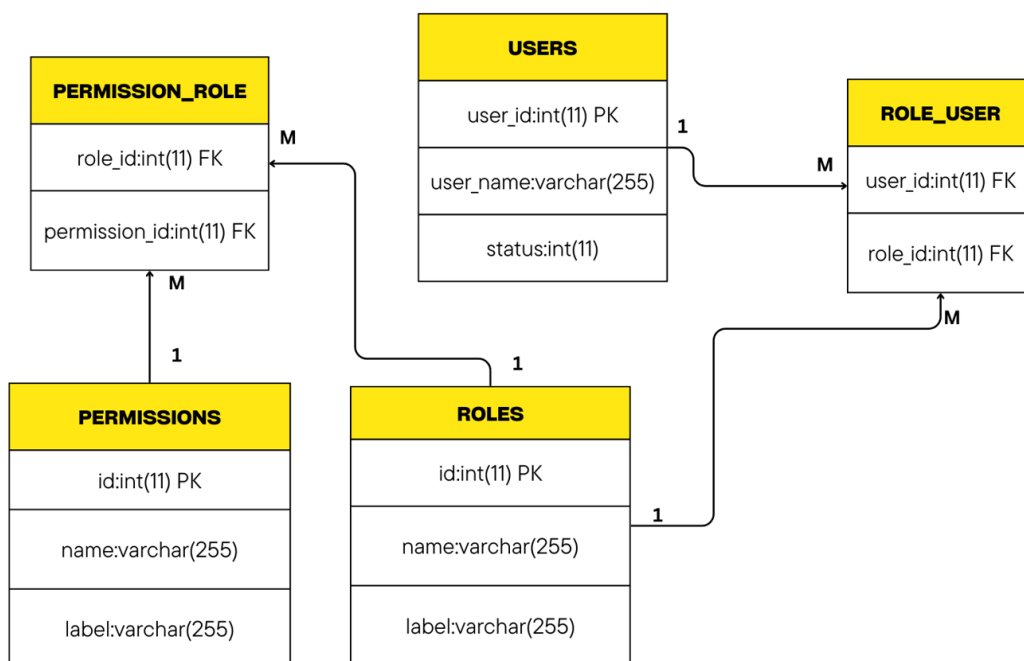
การประยุกต์ใช้แนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท (Role-Based Access Control) ในการพัฒนาระบบสารสนเทศร่วมกับลาราวเอลเฟรมเวิร์ก เวอร์ชัน 11

การพัฒนาระบบสารสนเทศโดยทั่วไปนั้นจะมีความแตกต่างกันของฐานบทบาทที่ใช้งานตามแต่ละระบบงาน ดังนั้นในขั้นต้นจึงควรมีการจำแนกฐานบทบาทที่จำเป็นต่อการใช้งานออกมาให้ชัดเจน โดยยกตัวอย่างกรณีศึกษา การพัฒนาระบบสารสนเทศ ที่พัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนพันธกิจในด้านการศึกษา ของภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล โดยเป็นระบบที่ให้บริการการบริหารจัดการการส่งรายงานทางการแพทย์ของนักศึกษาแพทย์ การตรวจสอบติดตามการส่งรายงาน การตรวจรายงานโดยอาจารย์แพทย์และให้บริการการจัดการตารางสอน OPD ของอาจารย์แพทย์ จึงมีผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้องกับระบบนี้หลายบทบาท หลายหน้าที่ แต่ละบทบาทถูกกำหนดสิทธิ์ให้มีการเข้าถึงข้อมูลแตกต่างกันออกไป จึงได้นำแนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท (Role-Based Access Control) มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และออกแบบระบบ และสรุปบทบาท และการกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงข้อกำหนดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท ของระบบสารสนเทศด้านการศึกษา
ของภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

1. การออกแบบโครงสร้างฐานข้อมูลของการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท

ภาพที่ 5 โครงสร้างฐานข้อมูลการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท ของระบบสารสนเทศด้านการศึกษา
ของภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

โครงสร้างฐานข้อมูลประกอบด้วยตารางสำหรับเก็บข้อมูล 5 ตาราง ดังนี้

- 1) ตารางเก็บข้อมูลบทบาท (roles) สำหรับเก็บข้อมูลบทบาททั้งหมดที่ถูกกำหนดให้เข้าถึงข้อมูลในระบบ
- 2) ตารางเก็บข้อมูลสิทธิ์ (permissions) สำหรับเก็บข้อมูลสิทธิ์ทั้งหมดที่ถูกกำหนดให้เข้าถึงข้อมูลในระบบ
- 3) ตารางเก็บข้อมูลกำหนดสิทธิ์ให้กับบทบาท (permission role) มีความสัมพันธ์กับตารางเก็บข้อมูลบทบาท

โดยอ้างอิงจาก role id และมีความสัมพันธ์กับตารางเก็บข้อมูลสิทธิ์ โดยอ้างอิงจาก permission id

4) ตารางเก็บข้อมูลผู้ใช้งาน (user) สำหรับเก็บข้อมูลผู้ใช้งานระบบ ซึ่งในกรณีศึกษาครั้งนี้จะไม่มีการเก็บรหัสผ่านของผู้ใช้งาน เนื่องจากการยืนยันตัวตนใช้การเชื่อมโยงข้อมูลกับ API (Application Programming Interface) ระบบที่เก็บข้อมูลบุคลากรของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

5) ตารางเก็บข้อมูลกำหนดบทบาทให้กับผู้ใช้งาน (role user) มีความสัมพันธ์กับตารางเก็บข้อมูลบทบาท โดยอ้างอิงจาก role id และมีความสัมพันธ์กับตารางเก็บข้อมูลผู้ใช้งาน โดยอ้างอิงจาก user id

จากภาพที่ 5 เมื่อสร้างโครงสร้างฐานข้อมูลแล้วให้กำหนดบทบาท (Roles) กำหนดสิทธิ์ (Permissions) แล้วจึงกำหนดสิทธิ์ให้กับบทบาท (permission role) และกำหนดบทบาทให้กับผู้ใช้งาน (role user) ก็จะได้ข้อมูลการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาทของผู้ใช้งานระบบทุกคน ระบบจึงสามารถตรวจสอบข้อมูลบทบาทและสิทธิ์ของผู้ใช้งานได้ แล้วนำไปเป็นเงื่อนไขในการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ในระบบได้อย่างถูกต้องและสะดวก ตัวอย่างดังภาพที่ 6 และ 7

id	name	label
1	admin_it	เจ้าหน้าที่ดูแลระบบ
2	student	นักศึกษาแพทย์
3	preceptor	อาจารย์ผู้ตรวจรายงาน นศพ.
4	admin_edu_report	เจ้าหน้าที่การศึกษาที่ดูแลการส่งรายงาน
5	admin_edu_manage_preceptor	เจ้าหน้าที่การศึกษาที่ดูแลข้อมูลอาจารย์ preceptor
6	admin_edu_manage_ward	เจ้าหน้าที่การศึกษาที่ดูแลข้อมูลหอผู้ป่วย
7	admin_edu_manage_student	เจ้าหน้าที่การศึกษาที่ดูแลข้อมูลนักศึกษา
8	teacher_opd	อาจารย์สอน OPD

ภาพที่ 6 ตัวอย่างข้อมูลบทบาทในตารางฐานข้อมูลบทบาท (Roles)

id	name	label
1	add_report	บันทึกข้อมูลรายงาน
2	edit_report	แก้ไขข้อมูลรายงาน
3	delete_report	ลบข้อมูลรายงาน
4	view_report	ดูข้อมูลรายงาน

ภาพที่ 7 ตัวอย่างข้อมูลสิทธิ์ในตารางฐานข้อมูลสิทธิ์ (Permissions)

permission_id	role_id
1	2
2	2
3	2
4	2

ภาพที่ 8 ตัวอย่างข้อมูลกำหนดสิทธิ์ให้กับบทบาท (permission_role)

จากภาพที่ 8 คือ การกำหนดสิทธิ์ที่ชื่อ add report, edit report, delete report และ view report ให้กับบทบาทที่ชื่อ student

permission_id	role_id
4	3

ภาพที่ 9 ตัวอย่างข้อมูลกำหนดสิทธิ์ให้กับบทบาท (permission_role)

จากภาพที่ 9 คือ การกำหนดสิทธิ์ที่ชื่อ view_report ให้กับบทบาทที่ชื่อ preceptor

user_id	role_id
4	2
5	2
7	2

ภาพที่ 10 ตัวอย่างข้อมูลกำหนดบทบาทให้กับผู้ใช้งาน (role_user)

จากภาพที่ 10 คือ การกำหนดบทบาทให้กับผู้ใช้งาน หมายเลข 4, 5 และ 7 ให้มีบทบาทที่ชื่อ student

user_id	role_id
132	3
132	8
134	2
137	2
140	3
140	8

ภาพที่ 11 ตัวอย่างข้อมูลกำหนดบทบาทให้กับผู้ใช้งาน (role_user)

จากภาพที่ 11 คือ การกำหนดบทบาทให้กับผู้ใช้งานหมายเลข 132 ให้มี 2 บทบาทคือบทบาทที่ชื่อ preceptor และ teacher_opd เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้งาน 1 คน สามารถมีบทบาทได้มากกว่า 1 บทบาท

2. การพัฒนาระบบสารสนเทศร่วมกับลาราวเฟรมเวิร์ก เวอร์ชัน 11 โดยใช้คุณลักษณะเรื่องการจัดการสิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูล ร่วมกับโครงสร้างฐานข้อมูลที่ออกแบบโดยประยุกต์ใช้แนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท (Role-Based Access Control)

ลาราวเฟรมเวิร์ก เวอร์ชัน 11 มีเอกสารที่บ่งชี้ถึงคุณสมบัติที่ใช้ในการจัดการด้านความปลอดภัยของการเข้าถึงระบบสารสนเทศอยู่ 2 วิธี คือ Gates และ Policies ซึ่งอยู่ในหัวข้อความปลอดภัย (Security) หัวข้อย่อยการตรวจสอบสิทธิ์ (Authorization) (Laravel, <https://laravel.com/docs/11.x/authorization#introduction>) โดยมีหลักการทำงานคือ สร้างข้อกำหนดก่อนที่จะเข้าถึงเส้นทางและมีตัวควบคุม (controllers) โดย Gate ใช้วิธีการอนุญาตตามสิทธิ์ที่กำหนดใน Gate นั้น ๆ ในขณะที่ policies จะรวมกลุ่มตรรกะทรัพยากรเฉพาะเพื่อสร้างกฎในการควบคุมซึ่งในบทความนี้ได้ใช้แนวทางการตรวจสอบสิทธิ์ (Authorization) ที่ชื่อว่า Gates

Gates เป็นวิธีพื้นฐานของคุณลักษณะการอนุญาตให้เข้าถึงเส้นทาง (Route) ของข้อมูล ใน Laravel Framework โดยให้เขียนโค้ดโปรแกรมที่ไฟล์ AppServiceProvider.php ในฟังก์ชัน boot ดังภาพที่ 12

```

27     public function boot(): void
28     {
29         $permissionGates = Permission::query()->select('name')->get();
30         foreach ($permissionGates as $gate) {
31             Gate::define($gate, fn (User $user) => $user->hasPermission($gate));
32         }
33     }
34 
```

ภาพที่ 12 ตัวอย่างการเขียนโค้ดโปรแกรมเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบข้อมูลสิทธิ์ของผู้ใช้งานผ่าน Gates

จากภาพที่ 12 ทุก Http Request ที่เรียกใช้งานผ่านเส้นทาง (Route) ในระบบจะถูกประมวลผลที่ไฟล์ AppServiceProvider.php ในฟังก์ชัน boot เสมอ และ Laravel Framework ได้จัดการส่งข้อมูลผู้ใช้เข้าไปใน Gate ให้อัตโนมัติแล้ว จึงสามารถเขียนโค้ดโปรแกรมเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบข้อมูลสิทธิ์ของผู้ใช้งานได้สะดวก

บรรทัดที่ 31 Gate จะได้รับข้อมูลของผู้ใช้งานระบบที่ผ่านการตรวจสอบตัวตนแล้วเป็นอาร์กิวเมนต์แรกเสมอ จึงสามารถเรียกใช้งานฟังก์ชันใน Class User ได้ ซึ่งตัวอย่างนี้ คือ ฟังก์ชัน hasPermission ดังภาพที่ 13

```

102     public function permissions(): array
103     {
104         return $this->roles()->with( relations: 'permissions')->get()
105             ->map(function ($role) {
106                 return $role->permissions->pluck('name');
107             })->flatten()->values()->unique()->flatten()->toArray();
108     }
109     public function hasPermission(string $permission): bool
110     {
111         return in_array($permission, $this->permissions(), strict: true);
112     }

```

ภาพที่ 13 ตัวอย่างการเขียนโค้ดโปรแกรมฟังก์ชัน hasPermission ใน Class User

จากภาพที่ 13 ฟังก์ชัน hasPermission จะส่งค่าคืนกลับเป็น Boolean (true / false) หลังจากตรวจสอบสิทธิ์การเข้าถึง (Permission) ที่ส่งผ่านเป็นอาร์กิวเมนต์ มาตรวจสอบกับสิทธิ์ที่มีทั้งหมดของผู้ใช้งานคนนั้น

จากนั้นใช้ middleware ของ Laravel Framework โดยสามารถเรียกใช้ alias ที่ชื่อว่า can (Laravel, <https://laravel.com/docs/11.x/middleware#middleware-aliases>) เพื่อตรวจสอบการอนุญาตตามสิทธิ์ที่กำหนดชื่อไว้ก่อนที่คำขอ (Http Request) ที่เข้ามาจะถึงเส้นทาง (Protecting Route) ซึ่ง Laravel Framework จะลงทะเบียนการตรวจสอบสิทธิ์ (Authorized) บนฐานบทบาตามที่ระบบกำหนดไว้ให้อัตโนมัติ ตัวอย่างเช่น

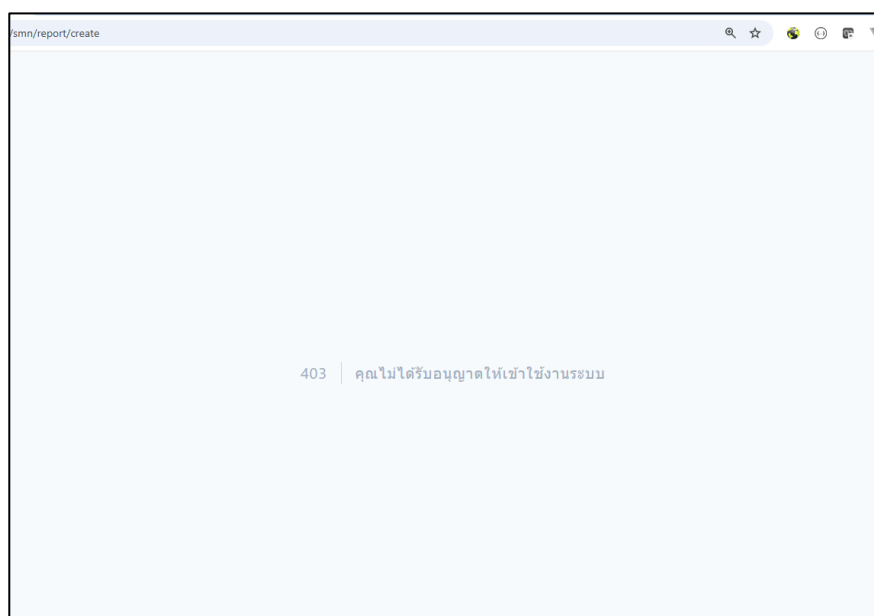
หากต้องการอนุญาตให้ผู้ใช้งานที่มีสิทธิ์การเข้าถึง (Permission) ที่ชื่อว่า “add_report” เข้าใช้งานเส้นทาง (URL) ที่แสดงการส่งรายงานได้เท่านั้น ก็สามารถใช้ middleware ที่ชื่อว่า can ได้ดังภาพที่ 14

```
7 Route::group([
8     'prefix' => 'smn/report',
9     'as' => 'smn.report.',
10    'middleware' => ['auth'],
11 ], function () {
12
13     Route::get('/my-reports', [ReportController::class, 'index'])->name('index')->middleware('can:view_report');
14
15     Route::get('/create', [ReportController::class, 'create'])->name('create')->middleware('can:add_report');
```

ภาพที่ 14 ตัวอย่างการเขียนโค้ดโปรแกรมด้วยลาราวเวลเฟรมเวิร์ก เวอร์ชัน 11 ในการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท โดยใช้ alias ของ middleware ที่ชื่อ can

จากภาพที่ 14 ผู้ใช้งานที่มีสิทธิ์เข้าถึงเส้นทาง /create นี้ได้จะต้องมีสิทธิ์ (Permission) ที่ชื่อ add_report โดยใช้ alias ของ middleware ที่ชื่อ can จากตัวอย่างโค้ดโปรแกรมบรรทัดที่ 15

ตัวอย่างเหตุการณ์กรณี que ผู้ใช้งานระบบสารสนเทศไม่มีสิทธิ์เข้าถึง resource หรือเส้นทางที่ไม่ได้รับอนุญาตในบทบาทของตนเอง เช่น หากผู้ใช้งานเป็นอาจารย์ที่ไม่มีหน้าที่ตรวจรายงานของนักศึกษาแพทย์ แต่ได้รับเส้นทาง URL ของการส่งรายงานมาจากนักศึกษาแพทย์ (https://...../create) เมื่อเข้าไปที่ URL ที่ได้รับมาจะไม่สามารถใช้งานได้ เพราะระบบจะตรวจสอบบทบาท (Role) และสิทธิ์การเข้าถึง (Permission) ของผู้ใช้งานตามที่กำหนดไว้ในฐานข้อมูลเทียบกับที่กำหนดไว้ที่ middleware (alias ที่ชื่อ can) ของเส้นทาง (Route) นั้น หากไม่ตรงกับสิทธิ์ที่อนุญาตระบบจะแสดงข้อความตัวอย่างดังภาพที่ 15 ให้อัตโนมัติ (HTTP response 403 status code)

ภาพที่ 15 ตัวอย่างหน้าจอเมื่อผู้ใช้งานเข้าไปเส้นทาง (Route) ที่ไม่มีสิทธิ์ในบทบาทของตนเอง

เมื่อมีการปรับเปลี่ยน โยกย้าย แต่งตั้งบุคลากร จำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทให้สิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูลในระบบโดยผู้ดูแลข้อมูลผู้ใช้งาน เช่น ปีการศึกษาใหม่ ประกาศเปลี่ยนรายชื่ออาจารย์แพทย์ที่เป็นอาจารย์ผู้ตรวจรายงานนักศึกษาแพทย์ โดยมีรายชื่อจำนวน 80 รายชื่อ เป็นต้น ผู้ดูแลข้อมูลสิทธิ์การเข้าถึง (Permission) ของผู้ใช้งานระบบสามารถดำเนินการผ่านระบบจัดการสิทธิ์ของผู้ใช้งานระบบ ตัวอย่างหน้าจอ ดังภาพที่ 16 และ 17

SAP-ID	ชื่อ-นามสกุล	สิทธิการใช้งานระบบ	สถานะ	LINE NOTIFY
	ศ.นพ.	- อาจารย์ผู้ตรวจรายงาน นศพ. - อาจารย์สอน OPD	On	X
	อ.นพ.	- อาจารย์ผู้ตรวจรายงาน นศพ. - อาจารย์สอน OPD	On	X
	ร.ศ.นพ.	อาจารย์สอน OPD	On	✓

ภาพที่ 16 ตัวอย่างหน้าจอการจัดการสิทธิ์และบทบาทของผู้ใช้งานระบบ สำหรับผู้ดูแลระบบใช้งาน

แก้ไขข้อมูลผู้ใช้งาน : อ.นพ.

* เลือกชื่อระบบ : ระบบส่งรายงานนักศึกษาแพทย์ ชั้นปีที่ 4-6

แก้ไขหน้าที่การงาน : ระบบส่งรายงานนักศึกษาแพทย์ ชั้นปีที่ 4-6

- ☐ เจ้าหน้าที่ดูแลระบบ
- ☐ นักศึกษาแพทย์
- ☒ อาจารย์ผู้ตรวจรายงาน นศพ.
- ☐ เจ้าหน้าที่การศึกษาที่ดูแลการส่งรายงาน
- ☐ เจ้าหน้าที่การศึกษาที่ดูแลข้อมูลอาจารย์ preceptor
- ☐ เจ้าหน้าที่การศึกษาที่ดูแลข้อมูลหอผู้ป่วย
- ☐ เจ้าหน้าที่การศึกษาที่ดูแลข้อมูลนักศึกษา

ภาพที่ 17 ตัวอย่างหน้าจอการกำหนดบทบาทให้กับผู้ใช้งานระบบ

ข้อดีของการนำแนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท (Role-Based Access Control) มาประยุกต์ใช้

- 1) เพิ่มความปลอดภัยให้กับข้อมูลในระบบ เนื่องจากผู้ใช้งานแต่ละคนจะถูกกำหนดบทบาทในการใช้งานระบบและการเข้าถึง แก้ไข เพิ่ม ลบข้อมูล ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใช้งานคนนั้นเท่านั้น
- 2) เพิ่มความยืดหยุ่นให้กับระบบสารสนเทศภายในองค์กร เนื่องจากบุคลากรหนึ่งคนอาจมีหลายบทบาท แต่ละบทบาทก็มีหน้าที่ในการจัดการหรือเข้าถึงข้อมูลในระบบแตกต่างกันออกไป อีกทั้งมีการปรับเปลี่ยน โยกย้าย บทบาทของบุคลากรอยู่บ่อยครั้ง ทำให้ดำเนินการได้สะดวกโดยไม่ต้องมีการปรับแก้ไขโค้ดโปรแกรม

ข้อควรระวังของการนำแนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท (Role-Based Access Control) มาประยุกต์ใช้

- 1) การกำหนดบทบาท ควรกำหนดให้ครบถ้วน ครอบคลุมผู้ใช้งานทุกกลุ่มที่สามารถเข้าใช้งานระบบสารสนเทศที่กำลังพัฒนาหรือปรับปรุง ตั้งแต่แรกก่อนนำไปใช้งานจริงจะทำให้การบำรุงรักษาระบบหลังจากใช้งานจริงแล้วทำได้สะดวก
- 2) ระวังการกำหนดบทบาทที่ซ้ำซ้อนกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนหรือเข้าใจผิด ในการกำหนดบทบาทต่าง ๆ ให้กับผู้ใช้งานระบบแต่ละคน

บทสรุป

จากการศึกษาและนำแนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท (Role-Based Access Control) มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบโครงสร้างฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและสิทธิ์ร่วมกับการพัฒนาระบบสารสนเทศด้วยลาราวเวลเฟรมเวิร์ก ผ่านเครื่องมือที่เรียกว่า Gates ในการควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงเส้นทาง (Protecting Route) เพื่อควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศที่มีผู้ใช้งานหลากหลายบทบาท โดยผู้ใช้นั้นคนหนึ่งมีหลายบทบาท แต่ละบทบาทมีสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลที่แตกต่างกัน และมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายผู้ใช้งานไปในบทบาทอื่นอยู่เสมอ พบว่าสามารถทำให้การพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการควบคุมการเข้าถึงผ่านการกำหนดสิทธิ์ทำได้สะดวกรวดเร็ว สามารถตรวจสอบสิทธิ์ (Authorization) การเข้าถึงข้อมูลตามฐานบทบาทได้อย่างถูกต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) เรื่องสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลของระบบงาน และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เรื่องการบริหารจัดการสิทธิ์การเข้าถึงตามสิทธิ์ (management of privileged access rights)

แนวคิดการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาท (Role-Based Access Control) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบโครงสร้างฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและสิทธิ์ แล้วนำไปพัฒนาระบบสารสนเทศได้โดยไม่ขึ้นกับภาษาโปรแกรมหรือเฟรมเวิร์กที่ใช้พัฒนาระบบ ซึ่งหากภาษาโปรแกรมหรือเฟรมเวิร์กที่ใช้ ไม่มีเครื่องมือสำเร็จรูปในการควบคุมสิทธิ์และการตรวจสอบสิทธิ์ นักพัฒนาระบบสามารถเขียนโปรแกรมในส่วนการควบคุมสิทธิ์ และการตรวจสอบสิทธิ์ขึ้นมาเอง

ดังนั้นนักวิเคราะห์ออกแบบและพัฒนาระบบ สามารถนำแนวคิดและวิธีการไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบสารสนเทศของตนเอง เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นต่อการใช้งานกับผู้ที่เป็นผู้ดูแลสิทธิ์และบทบาทของผู้ใช้งานระบบ และรองรับการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

บทความทางวิชาการฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้จากการสนับสนุนของหน่วยสารสนเทศ และหน่วยการศึกษาก่อนปริญญา ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้ความสำคัญกับประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเรื่อง มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2565 โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการสิทธิ์การเข้าถึงตามสิทธิ์ (management of privileged access rights) จนนำไปสู่การค้นคว้าหาแนวคิดและเทคนิคแล้วนำมาประยุกต์ปฏิบัติในการพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อให้สอดคล้อง

กับประกาศดังกล่าวจนสำเร็จ และขอขอบคุณนายกรมิษฐ์ พิษนาหะรี นักวิชาการคอมพิวเตอร์ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล สำหรับคำแนะนำในการพัฒนาระบบสารสนเทศ

เอกสารอ้างอิง

- จิตติภัทร ผสมทรัพย์. (2563). *กรอบงานการควบคุมการเข้าถึงบนฐานบทบาทสำหรับตัวจัดการความมั่นคงไมโครเซอร์วิส* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ. Doi: 10.58837/CHULA.THE.2020.1024
- ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเรื่อง มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2565. (2565, 20 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 140 ง หน้า 28-31.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. (2562, 27 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอน 69 ก, หน้า 52-94.
- ภูวนาล กอบคำ. (2558). *การพิสูจน์ตัวจริงอิงบทบาทสำหรับเว็บเซอร์วิสองค์กร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ. Doi: 10.58837/CHULA.THE.2015.1140
- สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2564). *สรุปสาระสำคัญพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 The Personal Data Protection Act*. สืบค้น 14 สิงหาคม พ.ศ. 2567. จาก https://www.dct.or.th/upload/downloads/1612025563SummaryPDPA_DigitalCouncilofThailand.pdf
- Alan C. O'Connor & Ross J. Loomis. (2010). 2010 Economic Analysis of Role-Based Access Control Final Report. *National Institute of Standards and Technology*. Gaithersburg, United States. P2-8. Retrieved August 21, 2024. Retrieved from: https://csrc.nist.gov/files/pubs/other/2010/12/19/economic-analysis-of-rbac-final-report/final/docs/20101219_rbac2_final_report.pdf
- David F.Ferraiolo & D. Richard Kuhn. (1992). Role-Base Access Controls. Conference Name: *15th National Computer Security Conference (NCSC)*, 13-16 October 1992, Baltimore, Maryland, United States.
- J. Singh, S. Rani 2 and V. Kumar. (2024). Role-Based Access Control (RBAC) Enabled Secure and Efficient Data Processing Framework for IoT Networks. *International Journal of Communication Networks and Information Security*. vol. 16, no. 2, Page. 19-32, Aug. 2024.
- Laravel Framework Version 11. Security Authorization. Retrieved June 10, 2024. Retrieved from: <https://laravel.com/docs/11.x/authorization>
- Marquis and Yewande Alice. (2024). "From Theory to Practice: Implementing Effective Role-Based Access Control Strategies to Mitigate Insider Risks in Diverse Organizational Contexts". *Journal of Engineering Research and Reports*. Vol. 26, Issue 5, Page138-154, 2024. Doi: 10.9734/jerr/2024/v26i51141.
- Vitra and Surendra. (2025). Role-Based Access Control (RBAC) and its Impact on Organizational Cybersecurity Policies. *SSRN*. Doi: 10.2139/ssrn.5079310

RMUTP

R2R

RESEARCH

